

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Elever saknar erfarenhet av skolans narkotikaförebyggande insatser

**- En kvantitativ studie om gymnasieelevers erfarenheter av och
uppfattning om narkotikaförebyggande insatser**

Hannah Jarnehammar och Sanna Svensson

Handledare: Lars Harrysson

Kandidatuppsats HT22

SOPB63

Abstract

Authors: Hannah Jarnehammar och Sanna Svensson

Title: The majority of the young people lack experience of and perception of support efforts.

A quantitative study on high school students' experience and perception of support and drug prevention interventions [translated title]

Student paper type: Bachelor degree

Supervisor: Lars Harrysson

It is important to investigate and better understand what drug prevention interventions look like for young people in society. The purpose of the study was to investigate adolescents' experiences of and perception of the support and prevention efforts that are available for them. The method used in this study was a survey, with a sample consisting of 200 students from two high schools in Helsingborg, allowing for quantitative analysis. The theories used in this study were the ANDTS strategy, the proximal zone theory, and the salutogenic approach. Previous research shows that there is a culture of normalization of cannabis among young people who believe that cannabis is less harmful than other narcotic preparations. Studies also show associations between early tobacco and alcohol use with a low-risk perception of cannabis use among students. There is research showing that the majority of high school students have not sought help for their problems from friends, other adults or professionals. Previous research underlines the importance of young people's involvement in drug prevention programs because the prevention work enables inclusive discussions about cannabis use and supports young people's decision-making. Our results showed that 33 percent of the students felt that the school had or partially had a student health department that worked with drug prevention, and that students who had tried cannabis had a more positive than negative attitude towards cannabis. Our study has highlighted that young people's experience of and perception of support structures is an area that lacks research.

Keywords: Support, drug prevention, cannabis, high school students, adolescence

Förord

Vi vill tacka rektorerna som tillät oss utföra undersökningen på gymnasieskolorna och gymnasieelever som tog sig tid att besvara enkäten. Vi vill även tacka skolkuratorn som deltog på en mejlintervju. Utan ert deltagande hade studien inte varit möjlig att genomföra. Slutligen vill vi tacka vår handledare Lars Harrysson för ett fint samarbete och för de många goda råd vi har givits under utförandet av studien.

Hannah Jarnehammar och Sanna Svensson,
Helsingborg HT22

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Definitioner	7
2 Kunskapsläge	8
2.1 Cannabis bland ungdomar	8
2.2 Skolbaserade program	9
2.3 Samverkan mellan organisationer	10
2.4 Stödjande familjeprogram	11
3 Analytiskt ramverk	12
3.1 ANDTS-strategin	13
3.2 Proximalzonsteorin	14
3.3 Salutogent förhållningsätt	14
3.4 Användning av perspektiven	15
4 Metod	16
4.1 Det förväntade resultatet	16
4.2 Val av metod	16
4.3 Urval och avgränsning	17
4.4 Reliabilitets- och validitetsaspekter	18
4.5 Datainsamling och genomförande	20
4.6 Arbetsfördelning	21
4.7 Etiskt ställningstagande	21
5 ANDT handlingsplan för Helsingborg stads skolor	22
6 Resultat	24
7 Analys	30
7.1 Elevers attityd till cannabis och uppfattning om narkotikaförebyggande insatser	30
7.2 Elevers erfarenhet av och uppfattning om skolans narkotikaförebyggande insatser	32
7.3 Elevers erfarenhet av och uppfattning om myndigheters narkotikaförebyggande insatser	36
8 Avslutande diskussion	38
Referenser	42
Bilaga 1.	45
Bilaga 2.	46

1 Inledning

I följande avsnitt presenteras bakgrund om studiens problemområde, följt av syfte, frågeställningar och definitioner.

1.1 Problemformulering

Användningen av narkotika har under de senaste åren varit relativt stabil bland ungdomar, detta visar en undersökning som Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning (CAN) gjort. Under 2019 undersökte CAN elevers erfarenheter av narkotika. Resultatet visade att bland gymnasieelever i årskurs 2 var det 19 procent pojkar och 13 procent flickor som svarade att de någon gång använt narkotika. Resultatet visade att det är mer än en fördubbling av narkotikaanvändning bland ungdomar mellan gymnasieelever i årskurs 2 och elever i grundskolan årskurs 9 (CAN 2019).

Användning av narkotika ökar risker för fysiska skador i kroppen, psykisk ohälsa och dödsfall. De skadliga effekterna som kan uppkomma ser olika ut beroende på vilket narkotikapreparat som används, vilken mängd, på vilket sätt de injiceras och personens allmänna hälsotillstånd (Folkhälsomyndigheten 2022).

Ur ett missbruksperspektiv är cannabis den vanligaste drogen i världen. Cannabis är ett debutpreparat för majoriteten av narkotikaanvändare och vanligast bland ungdomar. Enligt CAN undersökning är cannabis det vanligaste narkotiska preparatet bland skolelever. Trots att användningen av cannabis har varit relativt stabil, så visar undersökningar en attitydförändring bland elever när det kommer till användning av cannabis. Uppfattningen av cannabis psykiska och fysiska skaderisker har minskat och anses därför inte lika allvarliga bland elever (CAN 2019).

I begreppet cannabis ingår hasch och marijuana där båda kommer från växten cannabis sativa som innehåller tetrahydrocannabinol (THC). THC är det ämne i cannabis som ger ruset och är beroendeframkallande. Genom frigörelse av dopamin i hjärnan uppfyller cannabis alla diagnostiska kriterier för drogberoende (Länsstyrelsen 2013). De största riskerna med cannabis är skadorna på hjärnan, framför allt bland skolelever då hjärnan inte är helt färdigutvecklad och försämrar tänkandet, minnet, koncentrationen och inläringen.

Användning av cannabis kan leda till sämre finmotorik, ångest och vanföreställning. Cannabisanvändning i tidig ålder ökar risken för ett långtidsmissbruk. Vid en längre användning kan cannabis leda till att personen känner sig deprimerad och apatisk. Det kan ge sociala skador som relationsproblematik med familj, partner och vänner. Det vanligaste sättet att använda cannabis sker genom att röka, vilket ökar riskerna för rökrelaterade sjukdomar som cancer och livshotande förgiftning (Beroendecentrum 2011).

I Sverige är cannabis olagligt enligt Narkotikastrafflagen (1968:64). I 1 § står det: ”Den som olovligen överlåter narkotika, framställer narkotika som är avsedd för missbruk, förvärvar narkotika i överlåtelssyfte, anskaffar, bearbetar, förpackar, transporterar, förvarar eller tar annan sådan befattning med narkotika som inte är avsedd för eget bruk, bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja narkotikahandel, eller innehar, brukar eller tar annan befattning med narkotika döms, om gärningen sker uppsåtligen, för narkotikabrott till fängelse i högst tre år” (SOU 1968:64).

I Länsstyrelsens rapport *Cannabisanvändning bland ungdomar - En sammanställning av forskning för en kunskapsbaserad prevention* (2013) presenteras folkhälsoinstitutets narkotikaförebyggande insatser och bidrag från Myndighetsgemensam satsning mot organiserad brottslighet (MOB). Studier visar hur attityden i samhället kan påverka användning av narkotika, där en ökad diskussion om ämnet är av stor betydelse och bör finnas i flera olika sammanhang. Rapporten nämner att familj och skola ligger till grund för olika narkotikaförebyggande insatser där relationen mellan ungdom och förälder är den viktigaste identifikationsobjektet som bidrar till utveckling. En god relation mellan ungdom och förälder skapar en grundtrygghet som är betydande vid frigörelseprocessen, eftersom andra relationer och skolans funktioner blir betydande för ungdomen. Studier visar att skolan har ett undervisande arbete där kunskap om cannabis och annan narkotika ska ges genom exempelvis undervisning i alkohol, narkotika, droger, och nikotin (ANDT). Vidare visar studien att polisen har en kontrollerande karaktär där de arbetar situationsförebyggande genom att kartlägga risker, minska utbyte och förändra attityden till narkotika. Slutligen visar rapporten att socialtjänsten har ett förebyggande arbete genom tidiga insatser, där de möter ungdomar i tidig ålder för att kunna arbeta med ursprungsproblemet till användning av cannabis och annan narkotika. Studien visar att ett samarbete mellan aktörer är till stor fördel (Länsstyrelsen 2013).

Eftersom studier visar att det sker en ökning av narkotikaanvändning bland ungdomar i skolåldern är det viktigt att undersöka hur narkotikaförebyggande insatser ser ut för ungdomar i samhället. Ungdomar behöver vara medvetna om vilka narkotikaförebyggande insatser som samhället och skolan erbjuder. Det är vanligt att betrakta narkotikaförebyggande insatser som en strategisk undervisningsdel i skolor. Med hjälp av bland annat ANDT-strategin ska vi undersöka elevers erfarenheter av och uppfattning om stödinsatserna.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att kartlägga gymnasieelevers erfarenheter av och uppfattning om narkotikaförebyggandeinsatser i samhället. Vi valde att avgränsa studien till narkotikapreparatet cannabis eftersom cannabis är det vanligaste narkotikapreparat bland ungdomar och i samhället. Följande två frågeställningar är relevanta,

- Vilka förebyggande insatser finns det för ungdomar för att motverka narkotikaanvändning?
- Vad är gymnasieelevers erfarenheter av och uppfattning om existerande narkotikaförebyggande insatser i skolan?

1.3 Definitioner

Följande begrepp definieras utifrån hur vi använder dem i studien.

Narkotika - Ämnen som framkallar narkos (sömn och/eller bedövning) och klassas som beroendeframkallande.

Cannabis - Utvinns från växtsläktet cannabis, hasch och marijuana. Kan användas genom olja, röka och/eller förtära.

Ungdom - En person i tonåren som går i gymnasieskola.

Stödinsatser / Narkotikaförebyggande insatser - Uppbyggnad av olika insatser som ger stöd till en funktion och/eller främjar en process. Långsiktigt arbete i form av insatser från olika nivåer i samhället för att förbättra ungdomars levnadsvanor och hälsa mot användning av narkotika.

2 Kunskapsläge

I följande avsnitt presenteras tidigare forskning som bakgrund och med betydelse för studiens frågeställningar. Vi lyfter fram cannabis som del i ungdomars liv, hur skolor tar sig an utmaningen, hur olika organisationer samverkar, samt hur familjen ges utrymme i sammanhanget. Tillvägagångssättet har varit att aktivt söka vetenskapliga artiklar i LUBsearch, EBSCOhost och Google Scholar. Utöver vetenskapliga artiklar används internetsidor, läromedel, artiklar och rapporter.

2.1 Cannabis bland ungdomar

Enligt Sznitman et al. (2015) är cannabis det vanligaste narkotikapreparatet som används i Europa. Det finns en normaliseringskultur av cannabis bland ungdomar där det av många anses vara mindre skadligt än andra narkotikapreparat trots att det medför risker. Bland ungdomar som använder cannabis är fokuset på psykosociala och beteendemässiga riskfaktorer. Ungdomar som använder cannabis tenderar att prestera sämre i skolan, dålig relation till lärare och föräldrar. Även kopplingar till slagsmål och mobbning finns bland ungdomar som använder cannabis. Slutligen belyser studien att det kan finnas tre anledningar till att cannabis har normaliserats bland ungdomar. Den första är att det är vanligare att testa cannabis än att använda det regelbundet, den andra är att ungdomar ofta anser att testa cannabis är mer accepterat än att använda det regelbundet och den sista anledningen är att ungdomar som enbart testat cannabis blir mer accepterade i gruppen än både de som avhåller sig helt från drogen och de som är regelbundna användare (Sznitman et al. 2015).

Enligt Karlsson et al. (2018) utvecklar var tionde person som använder cannabis utvecklar ett missbruk. Bland 16 åringar i Sverige var det år 2016 ca. 4–7 procent som använder cannabis, vilket är mindre än i övriga Europa som har ett genomsnitt på 16 procent i samma ålder. Studien visar ett samband mellan tidig tobak- och alkoholanvändning samt en låg riskuppfattning av cannabis och användning av narkotika bland elever. Det är individuella faktorer, elevens egen attityd samt skolklasskonstellationen som påverkar den ökade risken av cannabisanvändning. Slutligen visar studien att risken för ett livslångt missbruk är större bland flickor än pojkar i skolor, trots att flickor har en mer negativ attityd till cannabis från början och att detta är ett resultat av skolklasskonstellationen som exempelvis gruppens fördelning på kön (Karlsson et al. 2018).

Gunnarsson, Fahlke och Balldin (2004) nämner att långvarigt bruk orsakar olika psykiatriska besvär och även kortvarigt bruk har rapporterats med liknande symtom. Studien undersöker i vilken utsträckning gymnasieelever har upplevt psykiatriska symtom på grund av användning av narkotika samt i vilken utsträckning de har sökt stöd. Resultatet från studien visar att majoriteten av gymnasieeleverna inte har sökt hjälp för sina problem bland vänner, andra vuxna eller professionell hjälp (Gunnarsson, Fahlke & Balldin 2004).

2.2 Skolbaserade program

Gorman och Code (2018) förklarar projekt ALERT (Adolescent Learning Experiences Resistance Training) som är ett narkotikaförebyggande arbete för ungdomar. Det skolbaserade universella förebyggande programmet projekt ALERT är bland de mest förespråkade evidensbaserade insatserna. Studien understryker att det inte finns bevis för långsiktig effekt av programmet, men att utvärdering visade att det finns skillnader i när en ungdom påbörjar cannabisanvändning jämfört med de ungdomar som aktivt använder marijuana. Trots begränsat resultat från studien, indikerar utvärderingarna fortfarande att projekt ALERT minskar användningen av vissa typer av narkotika för vissa ungdomar (Gorman & Conde 2010).

Det skolbaserade förebyggande cannabisprogrammet PASS (Positive Alternative to School Suspension) beskrivs av Holm och Tolstrup (2018) som en kombinerad läroplan för social kompetens och social påverkan. Syftet är att förhindra eller fördröja inledandet av cannabisanvändning och begränsa användningen för de gymnasieelever som redan använder cannabis. PASS består av fem 90-minutersmoduler som baseras på väletablerad teori och evidensbaserade metoder. Studien understryker modulernas mål som är att skapa eller förstärka traditionella föreställningar om förekomsten och acceptansen av cannabisanvändning, öka motivationen för att inte använda cannabis, samt förbättra kommunikations- och beslutsförmåga. Modulernas mål är även att förstärka negativa attityder till cannabis och självåtaganden att förbli en icke-användare samt öka medvetenheten om de negativa konsekvenserna av cannabisanvändning. Det skolbaserade preventionsprogrammet PASS använder normalisering, neutralisering och glorifiering som viktiga utgångspunkter inom cannabisanvändning. Programmets förebyggande metoder kan dra nytta av dessa begrepp. Genom normalisering förklaras normativa föreställningar som att cannabisanvändning är utbredd och socialt accepterad. Neutralisering innebär förnekande av

risker och skador med cannabisanvändning medan glorifiering nämns som subkulturellt av de upplevda fördelarna med cannabisanvändning (Holm & Tolstrup 2018)

Enligt Moffat, Haines-Saah, och Johnson (2017) är dialog och meningsfull diskussion i klassrum om cannabisanvändning en resurs. Genom en film om cannabis, vill studien engagera ungdomar och utveckla lärarna i handledning. Syftet är att utforska beslutsfattandet och cannabisanvändning bland unga. De djupgående diskussionerna i klassrummen genererade i kritisk självreflektion. Studien understryker vikten av ungdomars engagemang i drogförebyggande program eftersom det förebyggande arbetet möjliggör inkluderande diskussioner om cannabisanvändning och stödjande i ungdomars beslutsfattande. Handledarna visade nyfikenhet till ett nytt tillvägagångssätt och det sågs som en ingång till stödjande samtal på skolor. Genom att fokusera på ungdomsperspektiv kunde eleverna skapa trygga kontakter, vilket bidrog till ett utrymme där eleverna kände sig bekväma. Dynamiken mellan handledare och elev kan vara nyckeln till ett cannabisförebyggande arbete. En bra relation skapar en känsla av tillit och egen motivation hos eleven (Moffat, Haines-Saah, & Johnson 2017).

James-Burdumy et al. (2012) påtalar effektiviteten av drogtester för att minska narkotikaanvändning bland gymnasieelever. I studien undersöks det skolbaserade obligatoriska slumpmässiga studentdrogtester (MRSDT) som vissa amerikanska skolor använder för att minska ungdomars narkotikaanvändning. Effekten av studien mäts endast under en ettårsperiod, därmed visar studien inte resultat på längre sikt. Studiens resultat understryker att studenter och skolor som omfattas av MRSDT använde mindre narkotika de första 30 dagarna innan drogtestning samt inga oavsiktliga negativa effekter hittades för eleven. Genom drogtester som identifierar elever som testas positivt för cannabis kan skolpersonal hänvisa elever till stöd och rådgivningstjänster (James-Burdumy et al. 2012).

2.3 Samverkan mellan organisationer

I dagens samhälle finns det olika narkotikaförebyggande arbete inom institutioner och organisationer. Sinadinovic och Wahlgren (2007) nämner att MUMIN-modellen är ett av dessa arbeten. MUMIN står för Maria Ungdom Motiverande Intervention. Sedan 2004 har ett samverkansprojekt mellan Ungdomssektionen vid Länskriminalpolisen, socialtjänst och landsting vid Maria Ungdom pågått. MUMIN-arbetets syfte är att ungdomar som grips för

ringa narkotikabrott snabbt ska vägledas till vård och behandling. En tidig intervention skapar en möjlighet för ungdomen och familjen att bli erbjuden stöd, rådgivning samt vård innan ett avancerat narkotikamissbruk utvecklas. Tanken är att metoden ska nyttja den kris som ungdomen befinner sig i så fort som möjligt för att vårdprocessen ska bli förkortad. Studiens rapport belyser utvärderingen av MUMIN-modellen. Det framkom att medelåldern för de gripna ungdomarna är relativt hög i förhållande till åldern när ungdomarna testar narkotika för första gången. Det utökade och offensiva samarbetet mellan polis och socialtjänst har varit ett steg i rätt riktning för att lösa ungdomars destruktiva miljöer eftersom samarbetet har effektiviserats. Samtalsmetoden MI (Motivational Interviewing) är grundläggande för personal på Maria Ungdom och hos polisen. Rapporten nämner ett behov av att undersöka Maria Ungdoms exakta behandlingsinsatser och vilka utfall som är förknippade med de olika insatserna för ungdomarna (Sinadinovic & Wahlgren 2007).

2.4 Stödjande familjeprogram

Vellman, Templeton och Copello (2005) nämner att familjen har en viktig roll när det kommer till att förebygga och ingripa vid substansanvändning bland ungdomar. Relationella aspekter inom familjen har större inverkan än strukturella aspekter i substansanvändning. Forskning visar statistiskt signifikanta samband mellan substansanvändning bland ungdomar och speciella relationella processer i en familj. Att en förälder använder narkotika är det starkaste sociala inflytandet för en ungdom till att börja använda narkotika. Vidare belyser studien några familjeområden som kan ha inverkan på ungdomars användning av narkotika. En god relationsanknytning mellan föräldrar och barn har en direkt positiv och motverkande effekt mot användning av narkotika. Närhet och sammanhållning inom familjen har en inverkan i valet om att testa narkotika och i valet av vänner. En bra sammanhållning kan leda till att barnet väljer bort vänner som använder narkotika. Om det är dålig kommunikation mellan förälder och barnet kan detta leda till negativ integration och konflikter, vilket har visat en ökad risk för substansanvändning. Föräldrar kan motverka eller fördröja användning av narkotika genom föräldratillsyn och högt engagemang i barnets liv. Föräldratillsyn kan vara direkt, att föräldrar håller narkotika helt borta från barnet eller förbjuder umgänge med andra barn som använder narkotika.

Slutligen belyser studien narkotikaförebyggande insatser som kan ske genom föräldrautbildning där fokuset är att stärka anknytningen mellan föräldrar och ungdom.

Utbildningarna är till för att öka föräldrakompetens i att utveckla familjesammanhållning exempelvis genom tydligare och konsekvent kommunikation. Exempel på förebyggande åtgärder är ökad föräldratillsyn och förmåga att lösa konflikter, verktyg som förebilder utifrån rätt information om ämnet samt självförtroende i att prata om narkotika med sina barn. Föräldrar som är mindre rustade och effektiva i familjeledningsförmågan har sämre förutsättningar för att skydda barn från negativt inflytande (Velleman, Templeton & Copello 2005).

Ballester et al. (2021) nämner att familjebaserad förebyggande insatser har en låg men konsekvent och avgörande inverkan för att minska användning av narkotika bland ungdomar. Forskning visar att det finns tillräckligt med bevis som ger stöd till universella familjebaserade förebyggande insatser för att minska alkohol- och andra substansanvändning. Studien belyser tre familjebaserade program: Strengthening Families Program (SFP), The Örebro Prevention Program (ÖPP) och Prevention of Alcohol Use in Students (PAS). Det finns en gemensam bakgrund bland de olika familjebaserade programmen som bygger på kompetensträning och attitydutveckling för att förebygga användning av alkohol och andra substanser. Det är korta program där både föräldrar och barn deltar genom motiverande samtal, samarbete med skola och uppföljningar. Fokuset är på social inlärningsteori, principer, beteendeförändring och problemlösningsförmåga snarare än tekniker. Syftet är att förebygga substansanvändning och missbruk genom att stärka familjens och individuella skyddsfaktorer genom tre kategorier som identifierats. Den första är föräldrafärdigheter och föräldrastilar, den andra är förbättring i individuella egenskaper, exempelvis självkontroll och den sista är motstånd mot grupstryck. Forskning kom fram till att universella förebyggande program bör appliceras på ungdomar mellan 10 och 16 år (Ballester et al. 2021).

3 Analytiskt ramverk

I följande avsnitt redogörs för det analytiska ramverket som ligger till grund för skapandet av enkätundersökningen och analysen av resultatet. Vi har valt att utgå från ANDTS-strategin som vi sedan har kopplat till proximalzonsteorin och det salutogena förhållningssättet. Det analytiska ramverket hjälper oss att besvara studiens frågeställningar och samtidigt framhäva olika synsätt om det problem som studeras.

3.1 ANDTS-strategin

ANDTS-strategin är en samlad strategi som regeringen redogör för i samarbete med andra myndigheter, vilket kräver samarbete på alla samhällsnivåer. ANDTS-arbetet är ett systemteoretiskt perspektiv som belyser alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar. ANDTS-arbetet är en nationell samordning och samverkan som innefattar ett folkhälsofrämjande och förebyggande arbete där målet är att stärka den samlade kunskapen med erfarenheter från olika sammanhang samt perspektiv för barn och unga (Folkhälsomyndigheten 2022).

Börjesson och Palmblad (2013) diskuterar styrning, ideologiska dilemman och utveckling i skolan utifrån ANDT-undervisning. ANDT-strategin är till för att handleda skolpersonal i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet för att sedan kunna arbeta med elever. Ett gammalt skoldilemma är att navigera rätt mellan fakta och värderingar. Enligt Börjesson och Palmblad fokuserar ANDT-undervisningen för mycket på fakta och för lite på bearbetning av värderingar. Fakta kan tolkas vara kontraproduktiva, vilket medför att värderingar, personliga erfarenheter och identifikation behöver inkluderas. Att personer kan få för mycket fakta visar sig i dagens skolpolitiska klimat med starka betoningen på evidensbaserad kunskap.

Börjesson och Palmblad menar att dilemmat ska vara frukten av fria individuella överväganden av attityder och värderingar. Det är när eleverna kommer fram till fel slutsats och fel attityd som det behövs fakta och styrning. Ett annat skoldilemma i skolutvecklingen är skillnaden mellan förebyggande och främjande arbete där uppdelningen av en politik för alla samt en politik för den enskilde har förts. Vidare förklaras det att skolutvecklingen i dagens samhälle framstår som självklarhetens politik. Skolan måste arbeta systematiskt mot större måluppfyllelse, skolan ska utbilda eleverna med sina egna och samhällets värdegrund, skolan ska arbeta på en demokratisk grund och en solid kunskapsgrund. Inom skolpolitiken finns det alltid vändningar mellan ideal och utvecklat språkligt arbete för att hantera saker och ting (Börjesson & Palmblad 2013).

I artikeln *Ny ANDTS-strategi får hård kritik* uttrycks kritik mot strategin som en besvikelse utifrån att den upplevs otydlig, nedprioriterad och utan förbättring från den förra presenterade ANDTS-strategin. Kritikerna ifrågasätter den snålt tilltagna budgeten eftersom den signalerar att ANDTS-frågor inte prioriteras, vilket kommer få negativa följder där avsaknad av åtgärder och oklarhet gällande vilka insatser som finns skapar ojämlikhet. Vidare nämns det att

Sverige behöver en tydlig strategi för att höja effektiviteten i minskandet av det mänskliga lidandet och de negativa effekterna av exempelvis narkotikaanvändning (Liljesson 2022).

3.2 Proximalzonsteorin

Studien grundar sig först och främst i Lev Vygotskijs begrepp proximalzonsteorin, närmare bestämt begreppet proximalzon. I Lev Vygotskijs bok *Mind in society* (1978) framhävs konceptet proximalzon som begrepp inom sociokulturell teori om lärande och utveckling. Vygotskijs tanke bakom konceptet var att mänsklig utveckling i högre grad sker i samspel med individens omgivning snarare än den oberoende individuella processen. Skillnaden mellan individens lärande på egen hand och individens lärande tillsammans med en mer kompetent person blev ett särskilt intresseområde för teorin om proximalzoner. Att individens lärande utvecklas beroende på sin faktiska utvecklingsnivå eller sin potentiella utvecklingsnivå blev proximalzonsteorins ståndpunkt (Vygotskij 1978: 86). Proximalzonsteorin blev ett verktyg för psykologer och pedagoger eftersom metoden tog hänsyn till barns cykler och mognadsprocesser. Teorin möjliggör att avgränsa barns omedelbara framtid och dynamiska utvecklingstillstånd (Vygotskij 1978: 87). Barnets lärande fungerar endast när barnet interagerar med människor i sin omgivning exempelvis i samarbete med kamrater. Det i sin tur innebär att när processerna integreras, blir de en del av barnets självständiga utveckling. Vygotskij poängterar att utvecklingsprocesser inte sammanfaller med inlärningsprocesser, utan att de till och med släpar efter, vilket resulterar i proximalzoner (Vygotskij 1978: 90).

3.3 Salutogent förhållningsätt

Det salutogena förhållningssättet beskrivs i boken *Hälsans mysterium* av Aaron Antonovsky (2005) som ett lösningsfokuserat arbetssätt. Det salutogena perspektivet handlar om hälsans ursprung och vad det är som är hälsans orsak (Antonovsky 2005: 16). Människor utsätts för stress i livet, en del klarar sig trots hög stressbelastning medan andra ställs inför ett spänningstillstånd. Det går inte att förutse vilka konsekvenser den stress som människan utsätts för har för direkt nedbrytande inverkan på personen och är de som det salutogena förhållningssättet försöker lösa (Antonovsky 2005: 16). Vidare förklaras det att det

salutogena förhållningssättet tar vara på det som fungerar för individen, stärker, ger möjligheter, tillgångar för att lyfta och uppmuntra samt arbeta för individens tro till sin egen förmåga. Begreppet KASAM (Känslan Av Sammanhang) grundades utifrån det salutogena förhållningssättet och är ett skattningsformulär. KASAM innefattar vad det är som gör att människors hälsa förblir bra eller dålig (Antonovsky 2005: 42). Antonovsky menar att känsla av sammanhang är en viktig del för att en individ ska må psykiskt och fysiskt bra (2005: 43). KASAM-teorin delas in i tre centrala komponenter: begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. De tre centrala komponenterna är grundläggande i det salutogena tänkandet. Det allra viktigaste är meningsfullhet eftersom om individer bryr sig och är engagerade så finns möjliga resurser att finna, vilket i sin tur gör individen medveten om resursens förfogande. Om individen inte känner att det finns resurser i livet så försvinner meningsfullheten som därefter påverkar individens tro eller önskan att hantera situationen (Antonovsky 2005: 50).

3.4 Användning av perspektiven

Valet av ANDTS-strategin grundar sig i att synliggöra skolans förebyggande arbete för att sedan kunna belysa elevers erfarenheter av och uppfattning om narkotikaförebyggande insatser. Börjesson och Palmblads bild av när korrigering kring skolpolitik och skolutveckling ska ske i skolan utgör en underliggande del till att förstå Vygotskij och Antonovsky. Vi har utgått från två viktiga begrepp från proximalzonsteorin, lärande och utveckling. Vår tanke grundar sig i att ungdomens utveckling sker i samspel med omgivningen, därför behövs rätt stöd och vägledning från vuxna i samhället. Med hjälp av ANDTS-strategin ska skolan utbilda elever utifrån ett folkhälsofrämjande och förebyggande arbete. I samband med ungdomars lärande och utveckling behöver en samverkan mellan skolpersonal och elever ske. Här kommer det salutogena förhållningssättet in som tar avstamp i ett gemensamt lösningsfokuserat arbetssätt. Skolan ska ta vara på det som fungerar för eleven, därefter stärka och lyfta elevens förmåga. Vygotskij's utvecklingsteori bidrar till en djupare förståelse av Antonovskys systemteori. Utifrån dessa analytiska ramverktyg vill vi tydliggöra studiens syfte. Det analytiska ramverket kommer att användas för att försöka komma närmare en förklaring om elevers erfarenheter av och uppfattning om narkotikaförebyggande insatser.

4 Metod

I följande avsnitt redogörs för det förväntade resultatet, forskningsmetod och urvalets avgränsningar. Vidare diskuteras reliabilitets- och validitetsaspekter, datainsamling och genomförande, samt etiska ställningstaganden. Syftet med avsnittet är att ge underlag för hur studien har genomförts och vilka diskussioner som har förts. Avsnittet ger oss en möjlighet att motivera antaganden och diskutera osäkerheter i studien.

4.1 Det förväntade resultatet

Studien grundar sig på ett antal förväntade resultat som utifrån tidigare forskning och teorier formulerats för att utforma och genomföra enkätundersökningen. I studiens genomförande ska förväntade resultatet prövas och analyseras mot det faktiska resultatet. Ett exempel på förväntat resultat är att studien utgår från att gymnasieelever inte har eller delvis inte har tillräcklig kännedom om skolans narkotikaförebyggande insatser. Det förväntade resultatet bygger på tidigare forskning som visar att flickor löper större risk för att hamna i ett livslångt missbruk än pojkar, trots att flickor har en mer negativ inställning till cannabis och kan bero på exempelvis klassens gruppkonstellationer (Karlsson et al. 2018). Karlsson et al. forskning kan tolkas på flera sätt, men vår tolkning är att flickors förändrade attityd och påverkan av skolklasstruktur samt gruppkonstellationer kan bero på att skolans narkotikaförebyggande insatser är bristande. I analyskapitlet redogörs för ytterligare förväntningar.

4.2 Val av metod

Metoden som har använts för att nå studiens syfte är kvantitativ med avsikt att mäta ungdomars erfarenheter och attityder. Vi utformade en enkät som insamlingsverktyg och den delades sedan ut till gymnasieelever. Edling och Hedström (2003: 11) nämner att kvantitativa data har många observationsenheter med sparsam information om varje enhet, vilket ger en bred men grundare uppfattning om ämnet som undersöks.

Genom vår enkätundersökning med efterföljande analys får vi en bredare förståelse av elevers erfarenheter av och uppfattning om samhällets narkotikaförebyggande insatser, där vi har valt att främst fokusera på skolans insatser. Bryman skriver att enkäter är snabbare att administrera och lättare att anpassa efter målgruppens behov (Bryman 2016: 286). Vår enkät bestod av 16 slutna huvudfrågor och ett antal delfrågor som därefter analyserades för att ge

svar på studiens syfte. Bryman skriver att fördelen med att använda slutna frågor är att svaren kan förberedas för kodning och datoriseras lättare (Bryman 2016: 294). Frågorna är formulerade på ett sätt som är anpassat efter gymnasieelever. I vår enkät har vi valt att använda oss av en likertskala där de flesta frågor har en femstegsskala. Bryman (2016: 204) förklarar att en likertskala är ett flerindikationsmått som mäter intensiteten i en känsla, en upplevelse eller en attityd. I enkäten har vi valt att använda stämmer helt, stämmer delvis, stämmer dåligt, stämmer inte alls, och vet ej.

Vid utformning av enkäten fördes en diskussion om alternativet "vet ej" eftersom det kan tolkas på olika sätt. Ett sätt att tolka det på är att eleven inte vill svara och ett annat sätt att tolka på är att eleven inte har kännedom om frågan. Vi valde att ta med alternativet så att gymnasieelever som inte har kännedom om de förebyggande insatserna får möjlighet att svara. Bryman nämner att nackdelar med enkätundersökning är att forskaren inte kan samla in ytterligare data och tilläggsinformation. Enkäter kan inte ha för många frågor eller frågeområden eftersom det riskerar att de som ska svara förlorar fokus på enkätens centrala tema eller helt enkelt tröttnar. Enkäter passar inte alla deltagarnas sätt att dela med sig av sin erfarenhet och forskaren kan ofta, som i vårt fall, inte se vem som besvarar enkätfrågorna (Bryman 2016: 288–290).

Vi valde att komplettera enkätstudien med en e-postintervju med en kurator som arbetar på ett flertal gymnasieskolor i Helsingborg. E-postintervjun bestod av frågor om gymnasieskolors förebyggande insatser mot narkotika för elever. Se bilaga 2.

4.3 Urval och avgränsning

Vi valde att utföra studien på två gymnasieskolor i Helsingborg, en fristående och en kommunal. Studiens urval bestod av totalt 200 elever. I studien har vi utgått från ett icke slumpmässigt urval gällande gymnasieskolorna. Vi tog kontakt med flera gymnasieskolor, både fristående och kommunala skolor. Vi valde de två första gymnasieskolorna som vi fick svar på först. Ett strategiskt urval gjordes eftersom vi medvetet vill nå målgruppen gymnasieelever för att få deras erfarenheter av och uppfattning om ämnet vi undersökte. Ett strategiskt urval är ett ändamålsenligt urval, varpå syftet är att få informationsrikt underlag från den valda målgruppen som anses relevanta för studiens forskningsfrågor (Bryman 2016: 496).

Urvalet av elever var slumpmässigt då vi inte var delaktiga i att besluta vilka som fick tillgång till enkäterna. Genom att deltagarna på dessa två gymnasieskolor fick utföra en enkätundersökning innebar det att vi inte kunde förutsäga svarsfrekvensen eftersom deltagandet var frivilligt. Det vi visste var att vi gav 100 enkäter till den fristående skolan och 100 enkäter till den kommunala skolan.

Avgränsningar avseende urvalet av elever i studien togs strategiskt. Vi valde medvetet gymnasieelever med hänvisning till studier som visar att användning av narkotika ökar bland elever mellan årskurs 9 och gymnasieelever årskurs 2 (CAN 2019). Vi valde medvetet två olika gymnasieskolor för att få ett större omfång på elever utifrån geografiska och socioekonomiska klasser eftersom elever efter grundskolan söker sig till gymnasiet från olika städer och bostadsområden. Valet av en fristående och en kommunal gymnasieskola togs bland annat för att jämföra om det framkom några likheter och skillnader gällande elevers erfarenheter av och uppfattning om stödinsatser.

4.4 Reliabilitets- och validitetsaspekter

I studien har vi behövt ta hänsyn till reliabilitet. Bryman (2016: 208) förklarar att reliabilitet mäter pålitligheten och stabiliteten i studien. För att uppnå hög reliabilitet har vi ett brett urval utifrån den målgrupp som studien undersöker. Vidare har vi valt att anpassa språket, avgränsat till ett narkotikapreparat och anpassat enkätens storlek utifrån målgruppen. Genom begreppsförklaring och avgränsning till enbart cannabis innehåller enkäten ett fåtal frågor för att målgruppen enklare ska kunna relatera till ämnet och upprätthålla intresset. Alla deltagare har fått exakt samma frågor att besvara. Vår enkät har även testats på ungdomar i samma ålder före genomförandet på skolorna för att ta reda på begripligheten av enkäten.

Ett dilemma som studien stötte på och som bidrog till svaghet i tillförlitligheten var att vi inte fysiskt fick närvara i genomförandet av enkätundersökningen. Det har inneburit att vi inte har kunnat avgöra när och hur bortfall skedde eftersom det kan finnas flera anledningar till externa och interna bortfall beroende på om vi hade haft möjligheten att närvara. Vi anser att enkäten är tillförlitlig och väl utformad för att besvara studiens syfte då enkäten bygger på tidigare forskning för att ta reda på områden som är väsentliga att undersöka. De valda teorierna stödjer även utformningen av enkäten. Trots bortfall går studiens material att använda för den valda målgruppen eftersom svarsfrekvensen trots allt är hög, 80 procent.

Det representerar urvalet väl som i vår studie är gymnasieelever från en fristående och en kommunal skola. Studiens resultat skulle försvagas om resultatet skulle presentera alla gymnasieskolor i Helsingborg och studiens resultat skulle försvagas ytterligare om urvalet skulle presentera populationen för alla gymnasieskolor i landet med anledning av att vi endast undersökt ett fåtal elever inom en kommun. För att kunna presentera resultatet för en större population krävs exempelvis mer kunskap om olika kommuners och gymnasieskolors narkotikaförebyggande insatser. Det hade även krävts ett slumpmässigt urval för representativitet över en större population kopplat till den totala populationen exempelvis Helsingborg eller Sverige.

Vidare har vi tagit hänsyn till validitet. Bryman (2016: 209) förklarar att validitet handlar om att mäta undersökningens relevans för att vara säker på att studien mäter det som ska undersökas. För att uppnå hög validitet har vi utformat en enkät med hjälp av sökning av tidigare forskning där vi har utgått från relevanta teorier som är kopplade till studiens målgrupp. Som nämnt i stycket ovanför har enkäten testats på ungdomar i samma ålder före genomförandet på skolorna för att ta reda på begripligheten av enkäten. Enkätfrågorna till deltagarna berör studiens problemområde. Exempelvis *Jag har kunskap om vad cannabis är, Jag anser att det är farligt att använda cannabis, Jag upplever att min skola har en elevhälsa som aktivt arbetar med insatser för att förebygga användning av cannabis bland elever.* Dessa frågor är anpassade för att mäta studiens syfte. Vi har löpande diskuterat reliabiliteten och validiteten genomgående under undersökningen. Bryman skriver att en forskare i en analytisk bemärkelse måste vara medveten om att reliabilitet och validitet är relaterade. Det innebär att om en mätning inte är reliabel så kan den inte heller vara valid. Validitet förutsätter reliabilitet (Bryman 2016: 214).

I vår studie har vi diskuterat bortfall. Bortfall och svarsprocent är av vikt i studien eftersom ju större bortfallet är, desto mer kan studien ifrågasättas. Det är viktigt att inse och ta hänsyn till konsekvenser och begränsningar som svarsfrekvenser innebär (Bryman 2016: 291). När vi hade genomfört vår enkätundersökning upptäcktes externa bortfall på 20 procent som vi behövde ta hänsyn till i vår analys. Externt bortfall i studien var när vissa elever valde att inte delta, varför vi fick tillbaka blanka enkäter. Det uppstod även interna bortfall i enkätundersökningen där deltagarna inte svarade på vissa frågor eller valde att svara vet ej på alla frågorna. Att eleverna genomgående svarade vet ej kan tolkas som att eleverna uppenbart inte svarade seriöst. En liten andel av eleverna missuppfattat frågan vilket är ett internt

bortfall, exempelvis *Jag anser det saknas direkta insatser för ungdomar av socialtjänsten för att förebygga användning av cannabis bland ungdomar*. Det blev tydligt vid redovisning och analys av resultatet att ett fåtal elever missuppfattat frågan då svaret på frågan inte stämde överens med övriga frågor, exempelvis *Jag upplever socialtjänsten som ett stöd för ungdomar gällande frågor om narkotika*.

Resultatet visade att den kommunala gymnasieskolan hade en större andel pojkar än flickor medan det i den fristående var mer jämnt fördelat, vilket påverkade svarsfrekvensen eftersom det var fler pojkar än flickor som deltog i enkätundersökningen. Däremot har vi inte sett att denna könsmissiga skevhet presenterar någon variation i hur eleverna svarat på frågorna och speglar studiens population och resultat. Även om enkätundersökningen hade externt och internt bortfall anses den insamlade data som tillförlitlig för studien.

4.5 Datainsamling och genomförande

Datainsamlingen och genomförandet utfördes genom att vi tog kontakt med rektorerna på skolorna för att förklara vår studie och syfte. Därefter gav vi enkäterna till respektive skola som genomförde studien i en lärares närvaro. Efter studien var genomförd, hämtade vi enkäterna på gymnasieskolorna. Resultatet av enkäterna lades in i datorprogrammet IBM SPSS Statistics 27 (Statistical Package for the Social Sciences) för att hitta olika samband (Bryman 2016: 429).

Vi har i vår studie använt oss av univariat och bivariat analys för att redovisa resultatet. En univariat analys studerar variationen av data och det sker en analys i taget. Bryman (2016: 412) beskriver att stapeldiagram i en univariat analys består av nominal- och ordinalvariabler. I vårt resultat kommer flera stapeldiagram presenteras. Efter det att vi hade genomfört univariata analyser gjordes bivariata analyser. Bivariat analys används för att undersöka hur två variabler är relaterade till varandra i syfte att söka efter bevis på att ena variabeln sammanfaller med variationen i den andra variabeln. Bryman (2016: 416) förklarar att det viktigaste i bivariat analys handlar om samband och inte om orsak. I studiens analys och diskussion kommer statistisk signifikans (p-värde) behandlas utifrån i vilken utsträckning resultatet kan generaliseras från urvalets population. Den statistiska signifikansnivån berör den risknivå forskaren är villig att acceptera när slutsatser dras gällande samband mellan två variabler i den population urvalet dras ifrån (Bryman 2016: 424). 5 fall av 100 är en högsta

risknivån inom samhällsvetenskap som accepteras vid en felaktig slutsats om att det existerar ett samband i populationen, det vill säga, p-värdet får inte vara högre än 0,05 för att sambandet ska vara signifikant.

4.6 Arbetsfördelning

Under studiens gång fördes ett flertal diskussioner tillsammans med handledare. Insamling av tidigare forskning och teorier fördelades mellan oss båda. Hannah fokuserade på problemformulering, cannabis bland ungdomar samt stödjande familjprogram. Sanna formulerade skolbaserade program, samverkan mellan organisationer och analytiskt ramverk. Vi utformade, genomförde och analyserade enkätundersökningen tillsammans. När det insamlade materialet var bearbetat påbörjade vi båda resultat- och analysavsnitten. Hannah avslutade arbetet med resultat och analys medan Sanna påbörjade avslutande diskussion. Hela studien bearbetades därefter av oss båda.

4.7 Etiskt ställningstagande

Det finns fyra grundläggande forskningsetiska principer som vi har förhållit oss till i vår studie. Den första är informationskravet och den syftar på att forskaren ska informera de berörda deltagarna om den aktuella forskningsuppgiften. I samband med enkätundersökningen informerades deltagarna om de grundläggande etiska principerna som har använts i studien. På enkätens första sida informerades deltagarna om informationskravet som inkluderar uppgift och vilka villkor som gäller för enkäten. Vidare informerades deltagarna att deltagandet är frivilligt och att de kan avbryta sin medverkan när dem vill. Studien har utgått från samtyckeskravet med hänvisning till att deltagarna är över 15 år och att de har rätt att själva bestämma över sin medverkan i enkäten. Samtyckeskravet är den andra etiska principen, vilket innebär att deltagarna själva har rätt att bestämma över sin medverkan och att de ska kunna avbryta när dem vill. Därefter nämns konfidentialitetskravet som handlar om att alla uppgifter skall behandlas anonymt och alla uppgifter om personen skall förvaras på ett sådant sätt att utomstående inte kan ta del av dem. Konfidentialitetskravet beskriver deltagarnas anonymitet och att det endast är forskarna som kommer ha tillgång till enkäten. Den sista etiska principen är nyttjandekravet. Nyttjandekravet syftar på att uppgifter som är insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål. Deltagarna informerades om att uppgifterna endast kommer användas i denna studie och inte för någon annan forskare eller i en annan studie.

5 ANDT handlingsplan för Helsingborg stads skolor

I följande avsnitt ska Helsingborgs stads ANDT handlingsplan presenteras med hjälp av en mejlintervju med en kurator som arbetar inom Helsingborgs kommun. Syftet är att ge underlag för vidare resultat och analys i form av kunskap av vilka narkotikaförebyggande insatser som gymnasieskolorna har samt bilda en uppfattning om de insatser som eleverna kan förhålla sig till. Samtliga frågor finns samlade i bilaga 1.

Gymnasieskolorna i Helsingborg styrs av skollagen när det kommer till narkotikaförebyggande insatser bland elever. Skolorna ska försöka följa det som står på Skolverkets hemsida tillsammans med Helsingborgs stads handlingsplan och rutiner. Vidare ska alla skolor ha en elevhälsa som bedrivs av all skolpersonal och som aktivt arbetar hälsofrämjande, förebyggande samt reaktivt, vilket innebär att det reaktiva oftast prioriterar sig själv. Elevhälsoteamet på varje gymnasieskola ska arbeta med elevhälsan på individ, grupp och organisationsnivå. I elevhälsoteamet ingår skolsköterska, skolkurator, specialpedagog, studie och yrkesvägledare och biträdande rektor. Pedagoger jobbar med det individuellt i sina coachande samtal. Om eleven samtycker till samarbete har skolan det med Socialtjänsten, Maria Nordväst eller Blå kamelen. Om elever kommer från grannkommuner kan samarbete ske med dessa, men bara om eleven samtycker.

Några exempel på direkta förebyggande arbeten är planerade drogtest vid yrkesinriktade gymnasieutbildningar som har farliga arbetsmoment. Det framkom att all skolpersonal inte vet i vilken utsträckning som skolorna utför narkotikaförebyggande arbete i form av undervisning. Gymnasieskolorna i Helsingborg följer ANDT rutiner som handlingsplan i det förebyggande arbetet och om narkotika förekommer bland elever. ANDT rutiner visar hur skolan ska arbeta för att förebygga användning av alkohol, tobak, narkotika och doping. ANDT är ett systematiskt förebyggande kvalitetsarbete och åtgärdande insatser. Nedanför presenteras en del av ANDT rutiner som har kompletterats via ett dokument.

I ANDT handlingsplan för Helsingborgs stadsskolor beskrivs förslag på narkotikaförebyggande insatser för elever. Undervisning är ett förslag för att ge elever kunskap och förståelse om den egna livsstilens påverkan på hälsa, miljö och samhälle. Genom en ämnesövergripande undervisning där fakta och praktiska övningar om värdering

och ställningstagande är betydelsefulla. Det är rektorn, pedagogernas samt elevhälsans ansvar att undervisning ges och inkludera elever i skolans ANDT rutiner. Detta genom att exempelvis informera eleverna om att vissa yrkesutbildningar kräver drogfrihet, utföra drogtest inför APL och skapa dialog med klasserna samt elevråd. En samverkan mellan elevhälsan, skolsköterskan, pedagoger och vårdnadshavare skapar förutsättningar för det stöd som eleven är i behov av (Skol- och fritidsförvaltningen Helsingborg 2022).

Vidare beskrivs det i ANDT handlingsplan om misstanke vid användning av narkotika bland elever. Om personalen bedömer att eleven är påverkad ska samtal med den enskilda eleven föras. Ett samtal med eleven ska skapa möjlighet för eleven att ge sin syn på misstanken som framkommit. Det är viktigt att personal som håller i samtalet förklarar konkret för eleven vad som grundar misstanken. Vårdnadshavare ska kontaktas om eleven är omyndig, är eleven myndig krävs samtycke. Går det inte att samtala med eleven, ska personal ringa 112 vid oro av elevens akuta hälsa och säkerhet eller om det uppstår en hotfull situation. Misstanke om narkotikaanvändning kan baseras på en känsla eller information av annan utomstående person. Vid misstanke ska rektor, mentor och personal i elevhälsoteamet kontaktas för samråd och besluta om fortsatt åtgärd. Om personal behöver stöttning kan socialtjänst eller polis rådfrågas.

Frivilligt drogtest erbjuds till eleven och det är rektorn som fattar beslut. Vid positivt resultat av drogtestet ska information och rekommendation om stödinsatser erbjudas. Eleven kan omgående bli avvisad från skolområdet med stöd av vårdnadshavare, om eleven är myndig kan eleven välja person själv. Enligt 5 kap. Skollagen (2010: 800) kan rektorn besluta om omedelbar avstängning utifrån en riskbedömning för övrig personal och elever på skolan. Vid negativt drogtest men oro för eleven kvarstår kan exempelvis orosanmälan göras och/eller stödinsats rekommenderas. Beslut tas om orosanmälan enligt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001: 453). Alla som arbetar inom skolverksamhet har en skyldighet att anmäla missförhållanden som rör barn. Lagstödet för en sådan anmälan finns i generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL (Offentlighets - och sekretesslag). Enligt lagstödet kan beslut om orosanmälan till socialtjänst tas om en myndig elev genom eget beteende riskera att skada sig själv. Eleven kallas till möte av skolan där information om att orosanmälan utförts och om eventuell polisanmälan. Skolpersonal tillsammans med eleven och vårdnadshavare upprättar en plan avseende studier och social tillvaro, stödsamtal ska erbjudas. Detta ska

dokumenteras i Prorenata. Uppföljning och utvärdering ska ske efteråt (Skol- och fritidsförvaltningen Helsingborg 2022).

6 Resultat

I följande avsnitt presenteras resultatet med hjälp av såväl beskrivning som univariata analyser av det insamlade materialet. Syftet är att ge underlag för vidare analys av de stöd och förebyggande insatser som finns för elever med koppling till tidigare forskning och teoretiska perspektiv. Resultatet redogör för elevers attityder till och exponering för cannabis, samt en grundläggande uppfattning om elevers kunskaper om och användning av cannabis. Det ger möjlighet att belysa de stödinsatser som finns för elever. Slutligen redogörs elevers erfarenheter av och uppfattning om myndigheters förebyggande insatser för att på så sätt belysa de stödinsatser som finns i anslutning till samhället, men som inte organiseras av skolan. Avsnittet kommer inte att presentera samtliga frågor från enkäten utan ett relevant urval görs. Relevansen av frågorna avgjordes utifrån studiens syfte och frågeställningar. I sammanställning av undersökningens resultat har staplarna stämmer helt och stämmer delvis räknats samman. Likaså staplarna stämmer dåligt och stämmer inte alls har räknats samman. Samtliga frågor är samlade i bilaga 2.

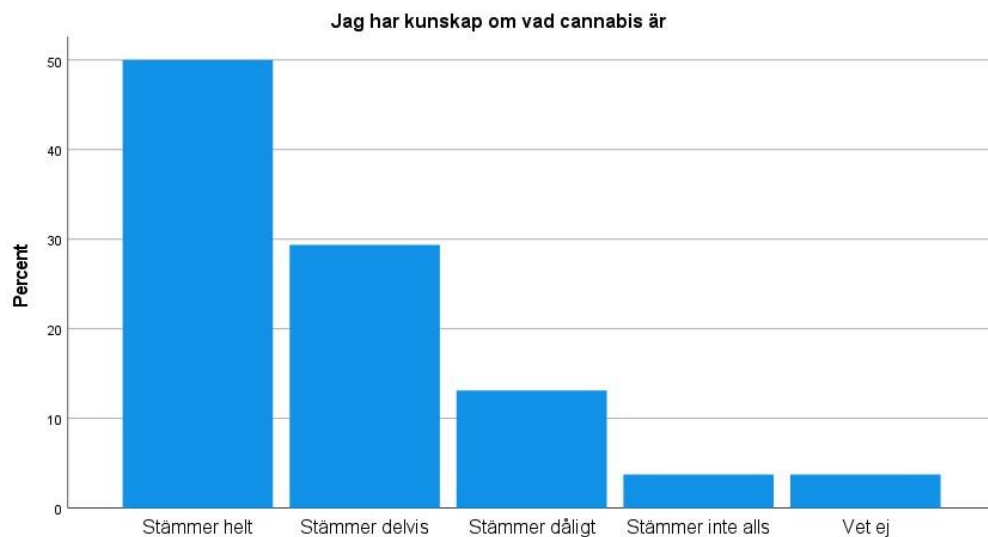
160 (n=160) elever svarade på enkäten. Deltagarna bestod av 33 procent från årskurs 1, 46 procent från årskurs 2 och 22 procent från årskurs 3. Det var 38 procent flickor, 59 procent pojkar och 3 procent med annan könsidentitet. I undersökningen var det 57 procent som deltog från den fristående gymnasieskolan och 43 procent som deltog från den kommunala gymnasieskolan. Den kommunala och den fristående gymnasieskolan skiljde sig åt i fråga om kön. Den kommunala skolan bestod av majoriteten pojkar, medan det på den fristående skolan var mer jämnt fördelat. Trots det har vi inte sett att denna könsmissiga skevhet presenterar någon variation i hur eleverna svarat på frågorna och speglar därför studiens resultat. De 160 (n=160) eleverna som svarade på enkäten kan därför spegla studiens totala urval som var 200 elever.

Följande frågeställningar är intressanta för studien för att skapa en uppfattning av elevernas kunskaper om och erfarenhet av cannabis. Vidare är det intressant för att förstå elevers attityd till användning av cannabis och dess risker. Slutligen är det intressant för att kartlägga hur elever upplever att vuxna pratar om cannabis och dess risker samt har kunskap om att

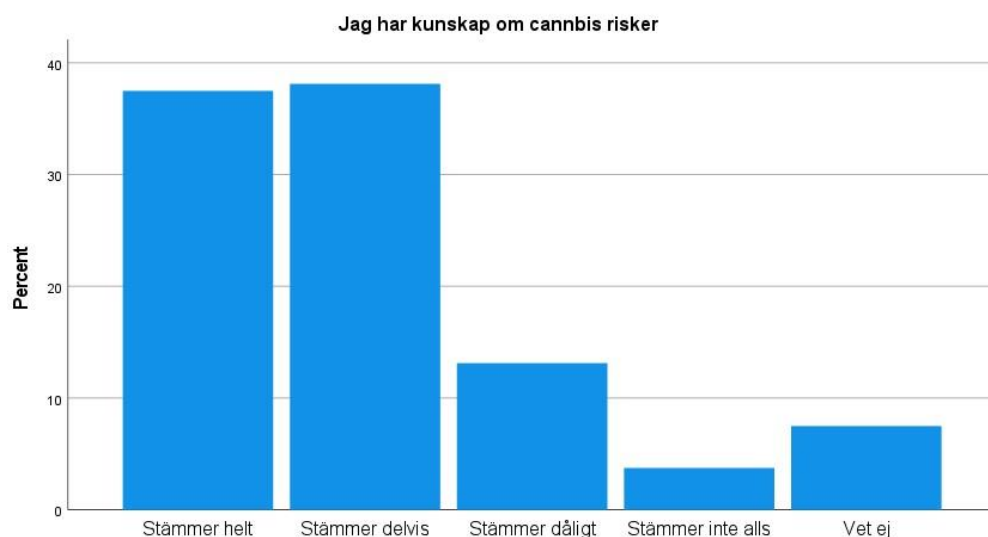
narkotikaanvändning förekommer bland ungdomar. Resultatet visar att majoriteten av eleverna har kunskap om cannabis och dess risker.

Diagram 1. Elevers kunskap om vad cannabis är (79 %) (n=160)

Resultatet visar att 79 procent av eleverna anser att de har kunskaper eller delvis kunskap om vad cannabis är. 17 procent anser att de inte har kunskap eller delvis inte kunskap om vad cannabis är och 4 procent svarade vet ej.

Diagram 2. Elevers kunskap om cannabis risker (75 %) (n=160)

Resultatet visar att 75 procent av eleverna anser att de har kunskaper eller delvis har kunskap om cannabis risker. 17 procent anser att de inte har eller delvis inte har kunskap om cannabis risker och 8 procent svarade vet ej.

Tabell 1. Elever som kommit i kontakt med cannabis (34%) (n=160)

Var skedde första kontakten med cannabis	Procent	När skedde första kontakten med cannabis	Procent	När testade du cannabis första gången	Procent
Skolan	8	Åk 6	8	Åk 6	3
Hemmet	1	Åk 7	9	Åk 7	4
Annat	25	Åk 8	6	Åk 8	7
Ej kontakt	66	Åk 9	13	Åk 9	7

Resultatet visar att majoriteten av eleverna aldrig kommit i kontakt med cannabis eller saknar kunskap om när och var de kom i kontakt med cannabis. Majoriteten av eleverna som kommit i kontakt med cannabis gick i årskurs 9 eller högre.

Tabell 2. Elevers upplevelser av att vuxna pratar om cannabis (49 %) (n=160)

Någon vuxen har pratat med mig om cannabis och dess risker	Procent	Någon i min familj har pratat om cannabis och dess risker	Procent	Hur elever pratar om cannabis	Procent
Stämmer helt/delvis	49	Stämmer helt/delvis	52	Mer positivt än negativ	17
Stämmer inte/delvis inte	40	Stämmer inte/delvis inte	41	Mer negativt än positivt	54
Vet ej	11	Vet ej	7	Lika positivt som negativt	29

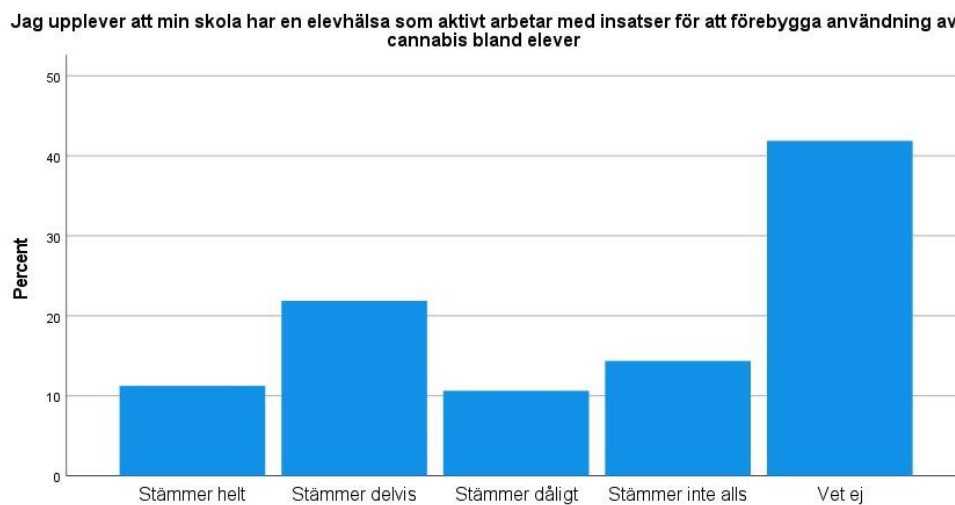
Resultatet visar att majoriteten av eleverna upplever att någon vuxen eller någon i familjen har pratat om cannabis och dess risker. Majoriteten av eleverna svarar att det pratas mer negativt än positivt om cannabis i deras umgänge.

Det var 66 procent av eleverna som anser att användning av cannabis är farligt, 23 procent anser det inte är farligt och 11 procent svarade vet ej.

Eleverna tillbringar en stor del av sin tid i skolmiljön och skolan behöver därför vara en trygg miljö. Det är i skolan som elever utvecklas genom lärande och under inflytande av andra människor. Följande frågeställningar är intressanta i studien för att kartlägga elevernas

upplevelse av förebyggande insatser på skolan samt insatser utanför skolverksamheten för att använda det i kommande analys av elevers erfarenhet av och uppfattning om förebyggande insatser. Resultatet visar en relativt liten andel av eleverna som första gången kom i kontakt med cannabis i skolan och att en stor andel av eleverna vet vart de ska vända sig för att få stöd i frågor om cannabis, men däremot skulle en relativt låg andel av eleverna vända sig till skolpersonal.

Diagram 3. Elevers upplevelse av skolans förebyggande insatser (33 %) (n=160)

Resultatet visar att 33 procent av eleverna upplever att skolan har eller delvis har en elevhälsa som arbetar narkotikaförebyggande. 25 procent upplever att de inte har eller delvis inte har och 42 procent svarade vet ej.

Diagram 4. Elever anser att skolans förebyggande insatser är användbara (26 %) (n=160)

Resultatet visar att 26 procent av eleverna anser att skolans narkotikaförebyggande insatser är helt eller delvis användbara. 23 procent svarade att de inte är eller delvis inte är användbara och 51 procent av eleverna svarade vet ej.

Diagram 5. Elever anser att det saknas förebyggande insatser på skolan (26 %) (n=160)

Resultatet visar att 26 procent av eleverna anser att direkta narkotikaförebyggande insatser saknas helt eller delvis saknas på skolan. 16 procent svarade att det inte saknas eller delvis inte saknas och 58 procent av eleverna svarade vet ej.

Diagram 6. Elever anser att det saknas stöd gällande frågor om cannabis (46 %) (n=160)

Resultatet visar att 48 procent av eleverna anser att det saknas eller delvis saknas direkt stöd för ungdomar gällande frågor om cannabis, 14 procent anser att det inte eller delvis inte saknas stöd och 38 procent svarade vet ej.

Tabell 3. Elevers upplevelser av socialtjänsten som stöd (24 %) (n=160)

Har kunskaper om socialtjänstens insatser	Procent	Upplever socialtjänsten som ett stöd	Procent	Upplever att socialtjänsten erbjuder förebyggande insatser	Procent
Stämmer helt/delvis	27	Stämmer helt/delvis	24	Stämmer helt/delvis	22
Stämmer inte/delvis inte	24	Stämmer inte/delvis inte	25	Stämmer inte/delvis inte	18
Vet ej	49	Vet ej	51	Vet ej	60
Har kunskap om polisens insatser	Procent	Upplever polisen som ett stöd	Procent	Upplever att polisen erbjuder förebyggande insatser	Procent
Stämmer helt/delvis	37	Stämmer helt/delvis	33	Stämmer helt/delvis	18
Stämmer inte/delvis inte	17	Stämmer inte/delvis inte	26	Stämmer inte/delvis inte	16
Vet ej	46	Vet ej	41	Vet ej	66
Har kunskap om fältsekreterares insatser		Upplever fältsekreterare som ett stöd		Upplever att fältsekreterare erbjuder förebyggande insatser	
Stämmer helt/delvis	17	Stämmer helt/delvis	16	Stämmer helt/delvis	17
Stämmer inte/delvis inte	19	Stämmer inte/delvis inte	18	Stämmer inte/delvis inte	15

Eleverna har en relativt låg kunskap om narkotikaförebyggande insatser utanför skolan samtidigt som en hög andel av eleverna svarade vet ej på samtliga stödinsatsfrågor. Detta kan tolkas som att elever inte har kunskap alternativt har missförstått frågan.

Det var 65 procent av eleverna som svarade att de vet eller delvis vet vart de kan vända sig om de behöver stöd gällande frågor om cannabis. 16 procent svarar att de inte eller delvis inte vet vart de kan vända sig och 19 procent svarade vet ej. 54 procent svarade att de skulle vända sig till sin familj, 8 procent svarade skolpersonal, 4 procent fritidspersonal, 8 procent myndighet och 26 procent skulle inte vända sig till någon.

7 Analys

I följande avsnitt presenteras analys av resultatet med hjälp av såväl beskrivning som bivariata analyser av tidigare presenterade univariata analyser. Den bivariata analysen har utförts genom korstabeller av två variabler. Syftet är att kunna synliggöra samband och tydliggöra studiens problemområde för att vidare kunna analysera och koppla resultatet till tidigare forskning och teorier. Avsnittet presenteras utifrån studiens hypoteser kring ett antal olika teman. Elevernas attityd till cannabis och uppfattning om narkotikaförebyggande insatser analyseras för att undersöka olika orsaker till användning av cannabis bland elever. Vidare ska elevers erfarenheter av och uppfattning om skolans narkotikaförebyggande insatser analyseras för att belysa elevers uppfattning om skolans stödinsatser. Slutligen ska elevers erfarenheter av och uppfattning om generella narkotikaförebyggande insatser i samhället tas upp för att belysa elevers olika uppfattningar om stödinsatser i samhället. Avsnittet tolkar svaret vet ej som att eleven inte har kunskap eller kännedom om det som ställs i frågan.

7.1 Elevers attityd till cannabis och uppfattning om narkotikaförebyggande insatser

Det förväntade resultat som studien har utgått från är att gymnasieelever har en mer positiv än negativ attityd till cannabis och att elever är nyfikna på att testa cannabis. I sin forskning nämner Sznitman et al. (2015) att cannabis är det vanligaste narkotikapreparatet och att det är vanligare bland ungdomar att testa cannabis än att använda det regelbundet. Cannabis anses inte lika skadligt och kan därmed vara mer accepterat bland ungdomar, vilket skapar en normaliseringskultur (Sznitman et al. 2015).

Studiens resultat visar att 17 procent av eleverna upplever att det pratas mer positivt än negativt om cannabis i deras umgänge. 54 procent svarade mer negativt än positivt och 29

procent upplever att det pratas lika mycket positivt som negativt. Resultatet visar att en stor andel av eleverna upplever att det pratas mer negativt än positivt om cannabis i deras umgänge. De elever som upplever att det pratas lika mycket positivt som negativt om cannabis i deras umgänge kan tolkas som att de har en mer avslappnad attityd till cannabis. Empirin kan kopplas till den beskrivning av normaliseringskultur som Sznitman et al. (2015) lyfter fram, och där en avslappnad attityd kan tolkas som problematisk om attityden ökar antalet elever som väljer att testa cannabis. Annan forskning synliggör andra orsaker till användning av cannabis bland elever och diskuteras nedan.

Tabell 4. Elever som testat cannabis har positiv attityd till cannabis (30 %) (p-värde 0,051)

		10c		Total
		ja	nej	
Mer positivt än negativt	Count	9	18	27
	% within 10c	30,0%	13,8%	16,9%
Mer negativt än positivt	Count	11	75	86
	% within 10c	36,7%	57,7%	53,8%
Lika positivt som negativt	Count	10	37	47
	% within 10c	33,3%	28,5%	29,4%
Count		30	130	160
% within 10c		100,0%	100,0%	100,0%

Ovanstående korstabell prövar sambandet mellan elever som någon gång har testat cannabis och elevers attityd till cannabis. Analysen gav oss ett icke statistiskt signifikant värde, även kallat p-värde på 0,051. För att en studie ska kunna generaliseras från urvalets population är den högsta risknivån inom samhällsvetenskaplig forskning 5 fall av 100, det vill säga signifikansen får inte vara högre än 0,05. Korstabellen i vår bivariata analys gav oss ett nära nog p-värde som vi väljer att avrunda till två decimaler. Studien kan förkasta det förväntade resultatet eftersom nollhypotesen är korrekt.

Sambandet mellan attityd till cannabis och umgänge förstås och analyseras utifrån KASAM som grundades i det salutogena förhållningssättet och synliggör känslan av sammanhang. Det salutogena förhållningssättet förklarar att ursprunget till människans hälsa grundar sig i tron till sin egen förmåga (Antonovsky 2005).

Resultatet visar att 30 procent som testat cannabis har en mer positiv än negativ attityd till cannabis. 37 procent har en mer negativ än positiv och 33 procent som testat cannabis har en

lika positiv som negativ attityd. Resultatet kan tolkas som att umgängets attityd till cannabis inte varit den mest framträdande orsaken till att testa narkotikan. Trots att en enskild elev har en negativ attityd till cannabis är det ingen garanti att eleven inte testat. Antonovskys begrepp KASAM hjälper oss att mäta hur en elev hanterar stress genom mängden begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet som eleven känner. Elever som testat cannabis kan tolkas ha en låg KASAM eftersom ungdomsåren är en period av nyfikenhet och testande av många saker. Eleven har en svag förmåga att bedöma och förklara stressfulla situationer, exempelvis bedöma riskerna av cannabisanvändning eller förklara vad som hände vid tillfället när eleven testade cannabis. Vidare kan eleven ha en låg förmåga att hantera situationen genom att tacka ja till cannabis på grund av exempelvis gruppsytryck.

I ungdomsåren försöker ungdomen passa in och hitta sin egen identitet och eleven söker samhörighet genom att testa cannabis, vilket i sin tur skapar en känsla av meningsfullhet då tidigare resultat visar att en fjärdedel av eleverna testade cannabis första gången i sociala sammanhang exempelvis på fritidsgård eller i bostadsområde. Ett narkotikaförebyggande arbete bör utföras tillsammans med elever för att öka individens självkänsla för att minska risken att testa cannabis samt tillgodose ökad kunskap om cannabis och dess risker bland elever. Ett sådant arbete skulle exempelvis kunna utföras i skolan. Empirin kan kopplas till Velleman, Templeton och Copello (2005) som nämner att en god relation mellan föräldrar och barn har en direkt motverkande effekt mot användning av narkotika. Relationen kan också ha en inverkan på valet av vänner och valet att testa narkotika. Attityden till cannabis hos en elev är inte alltid avgörande utan utomstående orsaker påverkar attityden medan andra grupsituationer kan påverka elevens val att testa cannabis. Exempelvis kan en god relation mellan föräldrar och barn påverka att elever väljer ett umgänge som inte använder cannabis. Slutligen visar studiens resultat att en hög andel av eleverna anser sig ha kunskap om cannabis och dess risker men att kunskap ändå kan vara bristande då 23 procent av eleverna svarade att de inte anser cannabis som farligt och 11 procent svarade vet ej.

7.2 Elevers erfarenhet av och uppfattning om skolans narkotikaförebyggande insatser

Ett ytterligare förväntat resultat som studien utgått från är att gymnasieelever inte har tillräcklig kännedom om skolans narkotikaförebyggande insatser. I Länsstyrelsens rapport

(2013) nämns en ökad diskussion om att cannabisanvändning har stor betydelse i det narkotikaförebyggande arbetet, därmed bör fler diskussioner finnas i flera olika sammanhang.

Studiens resultat visar att det förekommer cannabis på skolorna där 8 procent av alla elevers första kontakt med cannabis var i skolan. Resultatet kan tolkas som att grunden till att den första kontakten till cannabis sker i skolan är för att eleverna befinner sig i skolan en stor del av sin tid. Att synliggöra skolans narkotikaförebyggande insatser och analysera elevers erfarenhet av och uppfattning om stödinsatser är därför relevant då skolan ska vara en trygg plats. Karlsson et al. (2018) nämner att flickor ofta har en mer negativ attityd till cannabis men löper större risk att hamna i ett livslångt missbruk av individuella- och skolklasstrukturella faktorer, vilket kan öka risken för användning av cannabis. Utifrån Karlsson et al. (2018) forskning kan det innebära att skolans narkotikaförebyggande insatser är betydande för att minska cannabisanvändning bland ungdomar. Det synliggör att skolmiljön har en stor påverkan på elever såsom gruppsyck som kan främja positiv attityd till cannabis. Skolan har stora möjligheter att arbeta förebyggande då eleverna tillbringar en stor del av sin tid, kanske den största, på skolan, vilket gör att skolmiljön har en stor inverkan.

Studiens resultat förstås och analyseras utifrån ANDTS-strategin som Helsingborg stadsskolor följer. ANDTS-strategin är till för att handleda skolpersonal genom kunskap för att kunna arbeta med eleverna. Strategin innebär samarbete på alla samhällsnivåer (Folkhälsomyndigheten 2022).

Studiens resultat påvisade att majoriteten av eleverna upplever att det inte finns elevhälsa på skolan som arbetar narkotikaförebyggande. Att elever saknar erfarenhet av och uppfattning om skolans stödinsatser kan tolkas som att skolan brister i sitt narkotikaförebyggande arbete. Tolkningen grundas på att ANDTS-strategin är till för att handleda skolpersonal för att i samspel mellan rektor, elevhälsa och pedagoger arbeta med stödinsatser tillsammans med elever. Moffat, Haines-Saah, och Johnsons (2017) forskning understryker att en dialog och meningsfull diskussion i klassrum behövs för att engagera eleverna om ämnet cannabis i syfte att utveckla elevernas självreflektion och stödja elevernas beslutsfattande. Tolkning av Moffat, Haines-Saah, och Johnson (2017) är att skolan har möjligheter att genom diskussioner påverka elevers attityder till cannabis och utveckla förståelse i ämnet. ANDTS-undervisning har fått kritik då den anses vara för fakta styrd. Kritiken grundar sig bland annat

i tanken av att en attitydförändring hos en elev kräver att eleven aktivt får bearbeta och överväga egna värderingar och genom fakta blir styrd. Detta tas inte upp i ANDTS-strategin som anses mer faktainriktad. Börjesson och Palmblad (2013) synliggör behovet av elevens egna engagemang tillsammans med stöd från pedagoger.

Studiens resultat förstås och analyseras utifrån proximalzonsteorin för att förstå vikten av skolans narkotikaförebyggande insatser för elever. Vygotskij belyser att utveckling främst sker i samspel med vuxna och talar bland annat om att ge stöd i relation till var personen befinner sig utvecklingsmässigt (Vygotskij 1978). Här behöver skolpersonalen ge eleverna stöd i deras utveckling och lärande.

I analysen jämfördes de elever som testat cannabis med deras uppfattning av elevhälsans narkotikaförebyggande insatser. 37 procent som testat narkotika upplever att skolan har en elevhälsa som aktivt arbetar med narkotikaförebyggande insatser och 63 procent som har testat narkotika upplever att skolan inte har en elevhälsa som arbetar med narkotikaförebyggande insatser. Resultatet visar att elever saknar erfarenhet av skolans stödinsatser eller inte upplever stödinsatserna som användbara. Förebyggande insatser är till för att stärka eleven för att minska risken av narkotikaanvändning. Vygotskijs proximalzonsteori synliggör elevens behov av stöd från vuxna och pedagoger i sitt utvecklande och lärande. Det finns delar i skolan som eleven klarar av själv, delar som eleven klarar med stöd och delar som elever inte klarar av. Proximalzonsteorins förklaring av de olika zonerna kan kopplas till att det ställs krav på att pedagogen möter och ger stöd utifrån den zon som eleven befinner sig i. Det kan även kopplas till elevens riskbenägenhet, där de olika zonerna som eleven befinner sig i avgör om eleven är mer eller mindre benägna att testa cannabis. Karlsson et al. (2018) förklarar att individuella faktorer, elevens egen attityd samt skolklasskonstellation och den generella riskuppfattningen av cannabis, påverkar den ökade risken av cannabisanvändning. Om en elev befinner sig i viss klasskonstellation, kan eleven ha mer eller mindre riskbenägenhet jämfört med en annan elev som befinner sig i en annan zon utifrån egna individuella faktorer.

Tabell 5. Elevers uppfattning om det finns narkotikaförebyggande insatser på respektive gymnasieskola (31 %) (36 %) (p-värde 0,467)

		Skola		Total	
		Fristående	Kommunal		
14a	ja	Count	28	25	53
		% within Skola	30,8%	36,2%	33,1%
	Nej	Count	63	44	107
		% within Skola	69,2%	63,8%	66,9%
Total		Count	91	69	160
		% within Skola	100,0%	100,0%	100,0%

Ovanstående korstabell prövar sambandet mellan elevers uppfattning av elevhälsans narkotikaförebyggande insatser och respektive skola. Analysen gav oss ett icke statistiskt signifikant värde, även kallat p-värde på 0,467. Trots ett icke statistiskt signifikant värde väger forskning och analys tyngre i studien eftersom det är i vår vidare analys av resultat som gör studien begriplig. Genom att dra slutsatser mellan studiens faktiska resultat och tidigare forskning kan en djupare förståelse synliggöras för att förstå sig på ungdomar. Ett exempel som styrker analysen och gör den begriplig är att ungdomar sällan söker hjälp för sina problem (Gunnarsson, Fahlke & Balldin 2004). Ett annat exempel som väger tyngre än vårt faktiska resultat är Sznitman et al. (2015) forskning som styrker att ungdomar har en avslappnad attityd till cannabis. Trots ett icke statistiskt signifikant värde i den här enkätfrågan visar flera av studiens andra resultat på likheter med vad forskning säger.

31 procent av eleverna på den fristående skolan upplever att det finns en elevhälsa som aktivt arbetar med narkotikaförebyggande insatser och 36 procent av eleverna på den kommunala skolan upplever att det finns en elevhälsa som aktivt arbetar med narkotikaförebyggande insatser. Resultatet synliggör att mer än hälften av eleverna saknar erfarenhet av och uppfattning om gymnasieskolornas stödinsatser för eleverna. Studiens resultat indikerar på en risk att skolans narkotikaförebyggande insatser skjuter över eller vid sidan av målet snarare än att försöka skaffa sig en bild av var eleverna befinner sig i sin utveckling. Utifrån proximalzonsteorin är det viktigt att utgå från vart eleven befinner sig för att kunna ge stöd och minska risken att eleven kommer i kontakt med eller testat cannabis.

7.3 Elevers erfarenhet av och uppfattning om myndigheters narkotikaförebyggande insatser

Det sista förväntade resultat som vi analyserar är att gymnasieelever inte väljer att söka stöd vid frågor gällande cannabis. Gunnarsson, Fahlke och Balldins (2004) forskning understryker att majoriteten av gymnasieelever som använt narkotikapreparat inte sökt stöd av familj, vänner eller professionella.

I analysen jämfördes de elever som har testat cannabis och om de känner rädsla över att bli anmälda till myndigheterna om de söker stöd. Resultatet påvisade att 27 procent som har testat cannabis känner rädsla inför att söka stöd och att bli anmäld till myndighet. Resultatet tolkas som att det är en relativt låg andel av eleverna som testat cannabis som känner rädsla för att söka stöd. Däremot är det viktigt att elever känner sig trygga med att söka stöd av myndigheter. Ballester et al. (2021) har exempelvis visat på att vikten av narkotikaförebyggande insatser i form av familjebehandling kan ha en avgörande inverkan för att minska användning av cannabis. Det blir därför viktigt att belysa studiens resultat även om det är en minoritet av eleverna som testat cannabis som känner rädsla inför att söka stöd för att andelen ytterligare ska minska och kunna arbeta med insatser.

I analysen jämfördes de elever som har testat cannabis med upplevelsen om de har någon i familjen att prata med om cannabis. 63 procent av eleverna som har testat cannabis har någon i familjen som pratat med dem om cannabis risker och 50 procent som inte har testat cannabis har någon i familjen som pratat om cannabis risker. Resultatet visar att hälften av eleverna inte har någon i familjen att prata med gällande frågor om cannabis, vilket är en relativt stor andel elever. Ballester et al. (2021) understryker att det är viktigt att föräldrar pratar med sina barn och ungdomar för att stärka skyddsfaktorer i syfte att minska risken för cannabisanvändning.

Myndighetens narkotikaförebyggande arbete förstås och analyseras utifrån MUMIN-modellen. Syftet med MUMIN-modellen är att genom samverkan mellan olika myndigheter snabbt ska kunna vägleda ungdomar som använt cannabis till att söka sig till vård och behandling (Sinadinovic & Wahlgren 2007).

Även om 54 procent av eleverna svarade att de skulle söka stöd av sin familj vid frågor gällande cannabis är det fortfarande 26 procent av samtliga elever som inte skulle vända sig

till någon. Resultatet kan tolkas som att eleverna saknar tillit eller kunskap om övriga insatser. Studiens resultat visar även på en relativt låg procent av samtliga elever som upplever socialtjänsten som ett stöd. 37 procent av eleverna som testat cannabis upplever socialtjänsten som ett stöd och 22 procent som inte har testat cannabis upplever socialtjänsten som ett stöd. Resultatet kan tolkas som att elever saknar kunskap om myndighetens narkotikaförebyggande arbete, vilket kan tolkas som problematiskt eftersom Sinadinovic och Wahlgren (2007) belyser vikten av att en tidig intervention skapar möjligheter för ungdomar att vägledas och erbjudas vård innan ett avancerat narkotikamissbruk utvecklas. Studiens empiri tillsammans med Vellman, Templeton och Copello (2005) belyser att stor del av det förebyggande arbetet grundas av närvaro och samarbete mellan vuxna och ungdomar för att skapa kunskap om cannabis och dess risker samt kunskap om de narkotikaförebyggande insatser som erbjuds för att minska risken av cannabisanvändning.

Elevers behov av stöd och förebyggande insatser förstås och analyseras utifrån tidigare forskning samt proximalzonsteorin som enligt Vygotskij (1978) synliggör att barnets lärande fungerar bättre vid integration och samarbete med andra människor i sin omgivning.

Tabell 6. Elever som har testat cannabis och upplevelse att det saknas stöd (53 %) (p-värde 0,082)

		10c		Total	
		ja	nej		
15d	Stöd	Count	11	28	39
		% within 10c	36,7%	21,5%	24,4%
	Inte ett stöd	Count	19	102	121
		% within 10c	63,3%	78,5%	75,6%
Total		Count	30	130	160
		% within 10c	100,0%	100,0%	100,0%

Ovanstående korstabell prövar samband mellan elever som har testat cannabis med elever som anser att det saknas stödinsatser för ungdomar. Analysen gav oss ett icke statistiskt signifikant värde, även kallat p-värde på 0,082. Genom att dra slutsatser mellan studiens faktiska resultat och tidigare forskning kan en djupare förståelse synliggöras för att förstå sig på ungdomar. Trots ett icke statistiskt signifikant värde i den här enkätfrågan visar flera av studiens andra resultat på likheter med vad forskning säger.

Studiens resultat visar att 53 procent som har testat cannabis upplever att det inte finns stöd för ungdomar. Resultatet tolkas som problematiskt eftersom en hög procent av eleverna som testat cannabis upplever att det saknas stödinsatser för ungdomar. Resultatet kan kopplas till Sinadinovic och Wahlgren (2007) som visar att medelåldern för gripande av ungdomar som använder cannabis är relativt hög jämfört med då de testade för första gången. Detta kan vara problematiskt utifrån proximalzonsteorin som understryker vikten av att ungdomars utveckling sker tillsammans med omgivningen och vuxnas stöd. Trots att elever inte är rädda för att söka stöd synliggörs brister eftersom kunskap om stödet som erbjuds saknas. Erfarenheten av och uppfattningen om stödstrukturer kan ligga till grund för att eleverna inte känner tillit till stödet eller uppfattar de stöd som erbjuds som verkningslösa. Här indikerar studiens resultat en risk att insatserna inte når fram till eleverna. Utifrån proximalzonsteorin behöver samhället skaffa sig en bild av vilken zon som ungdomar befinner sig i för att erbjuda stöd eftersom studiens resultat indikerar att åtgärderna och insatserna sker vid sidan av målet. Studien vill belysa varför elevers erfarenhet av och uppfattning om samhällets stödstrukturer som är riktade till ungdomar anses bristande.

8 Avslutande diskussion

Studiens syfte har varit att kartlägga ungdomars erfarenheter av och uppfattning om de stödinsatser som finns. Vi vill belysa ungdomarnas perspektiv, deras erfarenheter av och uppfattning om effektiviteten gällande stödinsatser. Vi har valt att avgränsa ämnet till narkotikaförebyggande insatser på gymnasieskolor i Helsingborg för att undersöka problemområdet. Frågeställningarna som har använts för att besvara studiens syfte har varit, *Vilka förebyggande insatser finns det för ungdomar för att motverka narkotikaanvändning samt vad är gymnasieelevers erfarenheter av och uppfattning om existerande narkotikaförebyggande insatser i skolan?* Under studiens process har forskning och teorier givit oss en tydligare bild av vårt problemområde. Studien visar att majoriteten av gymnasieeleverna har en mer positiv eller lika mycket positiv som negativ attityd till cannabis, vilket vi anser kan tyda på en avslappnad inställning bland eleverna med ökad risk för användning av cannabis. Studien visar även att eleverna saknar kunskap om samhällets stödinsatser, vilket tyder på att en ökad diskussion om ämnet behövs i samhället för att förändra elevernas attityd till cannabis och minska cannabisanvändning. Diskussioner i skolan och samhället kommer att leda till en ökad kunskap om cannabis och stödinsatser.

Studiens förväntade resultat utgick från att gymnasieelever har en liten kännedom eller saknar erfarenheter av och uppfattning om narkotikaförebyggande insatser. I studiens resultat påvisas flera samband, bland annat att gymnasieelever inte har kunskap eller kännedom om skolans eller myndigheters narkotikaförebyggande insatser. Elevernas attityd till cannabis kan bland annat tyda på normalisering, umgänge och bristande kunskap. Studiens har både signifikanta och inte signifikanta samband, där resultatet har fått stöd i tidigare forskning och vidare analys av resultat används i vår studie för att göra den begriplig. Det innebär att studien går att applicera på den valda populationen gymnasieelever. Resultatet tyder på att ungdomar generellt behöver mer kunskaper om stöd- och narkotikaförebyggande insatser. Skolor behöver undervisa eleverna för att de ska utvecklas och lära sig mer om cannabis och dess risker. Myndigheter behöver komma ut och föreläsa om vilka stödinsatser som kan erbjudas för ungdomar gällande narkotikaproblem. Vuxna människor behöver tydliggöra problemen som ungdomar står inför i ungdomsåren eftersom ungdomars utveckling sker i högre grad i samspel med omgivningen.

Genom att ha utgått från ANDTS-strategin, proximalzonsteorin och det salutogena förhållningssättet har studien inneburit insikter om olika perspektiv för problemområdet. Strategin och teorierna har varit underlag för tidigare forskning och förväntat resultat där syftet har varit att kartlägga studien utifrån syfte och förväntat resultat. Det analytiska ramverket inkluderar relevanta resonemang för att förstå och tydliggöra en närmare förklaring om elevers erfarenheter av och uppfattning om narkotikaförebyggande insatser. ANDTS-strategin har fungerat bra eftersom den har varit relevant för att förstå gymnasieskolornas narkotikaförebyggande insatser. Strategin har kunnat appliceras på flera analyser och det har givit oss en fördjupad förståelse om ämnet vi undersöker. Vidare har Vygotskijs teori varit lämplig för att förstå begreppen utveckling och lärande. Begreppen är betydelsefulla för att förklara ungdomens behov av vuxet stöd utifrån den zon som eleven befinner sig i. Slutligen har Antonovskys teori varit lämplig för att förstå hur ungdomar behöver stärkas och lyftas för att tro på sin egen förmåga. Genom teorierna kunde studien synliggöra att samhället behöver arbeta utifrån ett lösningsfokuserat förhållningssätt för att ändra elevernas positiva attityd till cannabis, öka elevernas kunskap om cannabis samt de narkotikaförebyggande insatser som finns. Detta för att minska riskbenägenheten hos elever att testa och använda cannabis.

Studien har utgått från en kvantitativ metod som genom en enkät undersöker elevers erfarenheter av och uppfattning om narkotikaförebyggande insatser. Enkätundersökningen har utförts på gymnasieelever på två skolor och studien har kompletterats med uppgifter från kurator. Under studiens gång har diskussion om tillvägagångssättet av enkätundersökningen gjorts och nya idéer om hur en vidare undersökning eventuellt skulle kunna genomföras. Enkätundersökningen fungerade bra eftersom den var anpassad till den valda populationen för studien. En kvantitativ metod har givit studien en utökad insamling av data för att skapa en bredare förståelse inom problemområdet. Däremot vid utförandet av enkäten skulle ett närvarande i klassrummen minska eventuella bortfall eftersom information kan ha missats av lärarna som var närvarande vid utförandet samt att eventuella följdfrågor inte har kunnat. Utifrån studiens resultat anser vi att enkätundersökningen skulle kunna genomföras på fler skolor i Helsingborgs stad och andra städer i Sverige. Diskussion om alternativ metod har förts. Genom en kvalitativ undersökning i form av intervjuer hade en djupare förståelse om elevers erfarenheter och uppfattningar skapats. Intervjuer av skolpersonal skulle vara intressant för att skapa en djupare förståelse om de förebyggande insatserna på skolorna. Vi är medvetna om att känsliga frågor inte skulle kunna ställas vid en intervju, bland annat om eleven har använt cannabis. Vidare har en diskussion om teorier förts, där stämplingsteorin skulle vara intressant för att vidareutveckla och undersöka elevers självbild kopplat till förebyggande insatser. Stämplingsteorin fokuserar på ungdomars avvikande beteende och genom negativa reaktioner stämplas ungdomen av andra människor, vilket påverkar självbilden.

Studien har besvarat intressanta frågor samtidigt som undersökningen har belyst att ungdomars erfarenheter av och uppfattning om stödinsatser är ett område som skulle behöva mer forskning. För att minska risken av att ungdomar testat eller använder cannabis skulle vidare studier genom en djupdykning av ungdomars erfarenheter av och uppfattning om stödinsatser vara intressant för att utveckla samhällets narkotikaförebyggande insatser. Studien har på grund av sitt omfång endast nått ut till en liten andel gymnasieelever. Trots urvalet till två gymnasieskolor pekar studiens resultat på intressanta analyser som skulle kunna appliceras på den valda populationen. Under studiens genomförande upptäckte vi att det förelåg brist på forskning gällande ungdomars erfarenheter av och uppfattning om stöd- och narkotikaförebyggande insatser. Vi hade svårt att hitta tidigare forskning som passade in i vår studie. Det finns däremot tydlig forskning gällande vilka stöd och narkotikaförebyggande insatser som erbjuds, prövats eller används i skolan och samhället. Det faktum att det fanns

brist på elevernas erfarenheter och uppfattning bidrar det till en kunskapslucka. Vidare forskning skulle kunna kartlägga elevernas attityd gentemot de stödinsatser som finns i skolan och samhället för narkotikaförebyggande insatser. Det är därför ytterst intressant att forska vidare inom detta område för att utveckla och effektivisera stödinsatser samt narkotikaförebyggande insatser bland ungdomar.

Referenser

- Antonovsky, Aaron. (2005). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Ballester, Lluís, Joan Amer, Lidia Sánchez-Prieto & Maria Valero de Vicente (2021). Universal Family Drug Prevention Programs. A Systematic Review. *Journal of EvidenceBased Social Work*, (2640-8066) 18 (2): 192–213.
- Beroendecentrum Stockholm, Region Stockholm (2011). *Cannabis*.
<https://www.beroendecentrum.se/fakta/droger/cannabis/> [Hämtad 2022-11-15]
- Bryman, Alan (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Börjesson, Mats & Eva Palmblad (2013). *Styrning och ideologiska dilemman i Skolverkets skolutveckling exemplet ANDT-undervisning*. <http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:763397/FULLTEXT01.pdf> [Hämtat: 2022-11-09]
- Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning (2020). *Vilka narkotikapreparat finns det?*. <https://www.can.se/fragor-och-svar/narkotika/vilka-narkotikapreparat-finns-det/> [Hämtat: 2022-11-08]
- Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning (2019). *Skolelevers drogvanor 2019 sammanfattning*. <https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-187-skoleleversdrogvanor-2019-sammanfattning.pdf> [Hämtad 2022-11-15]
- Edling, Christofer & Peter Hedström (2003). *Kvantitativa metoder - Grundläggande analysmetoder för samhälls- och beteendevetare*. Studentlitteratur AB, Lund.
- Eldén, Sara (2020). *Forskningsetik - vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Studentlitteratur AB, Lund.
- Folkhälsomyndigheten (2022). *Att använda narkotika medför ökade risker för hälsoproblem*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/ANDTs/utveckling-inom-ANDTsanvandning-och-ohalsa/skadeverkningsnarkotikans-skadeverkningsnarkotika-medforokade-risker-for-halsoproblem/> [Hämtad 2022-11-15]
- Folkhälsomyndigheten (2022). *Samverkan mellan ideella organisationer på ANDTS-området och Folkhälsomyndigheten*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkorlevnadsvanor/ANDTs/vad-vi-gor-inom->

ANDTs/nationell-samordning-och-samverkan-inomANDTs/samverkan-mellan-ideella-organisationer-pa-ANDT-området-och-folkhalsomyndigheten/ [Hämtat: 2022-11-09]

Gorman, Dennis M & Eugenia Conde (2010). The making of evidence-based practice: The case of Project ALERT. *Children and Youth Services Review*, Vol 32(2).

Gunnarsson, Mattias, Claudia Fahlke, & Jan Balldin (2004). Adolescents Who Have Tried Illicit Drugs and Experienced Psychiatric Symptoms Seldom Seek Professional Help. A Pilot Study of 18-Year Old High School Students in an Urban District. *Läkartidningen* 101 (14): 1280–82.

Heilig, Markus (2005). *Obligatorisk läsning för alla som arbetar med missbrukare*.
<https://lakartidningen.se/nya-bocker/2005/05/obligatorisk-lasning-for-alla-som-arbetar-medmissbrukare/> [Hämtat: 2022-11-10]

Holm, Søren & Janne Tolstrup (2018). PASS: School-Based Prevention Addressing Cannabis Culture-Related Beliefs. *Drugs: Education, Prevention & Policy* 25 (2): 164–72.

James-Burdumy, Susanne, Brian Goesling, John Deke & Eric Einspruch (2012). The Effectiveness of Mandatory-Random Student Drug Testing: A Cluster Randomized Trial. *Journal of Adolescent Health*, 50 (2): 172–78.

Karlsson, Patrik, Mats Ekendahl, Isabella Gripe & Jonas Raninen (2018). Individual and school-class correlates of youth cannabis use in Sweden: A multilevel study. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 35:2, 131-146.

Liljesson, Sven (2022). *Ny ANDTS-strategi får hård kritik*.
<https://drugnews.se/2022/04/01/ny-ANDTs-strategi-far-hard-kritik/> [Hämtat: 2022-11-26]

Lind, Rolf (2019). *Vidga vetandet - Teori, metod och argumentation i samhällsvetenskapliga undersökningar*. Studentlitteratur AB: Lund.

Länsstyrelsen (2013). *Cannabis bland ungdomar - En sammanställning av forskning för en kunskapsbaserad prevention*. <http://www.cannabisdrog.se/cannabis-bland-ungdom.pdf>
[Hämtad 2022-11-15]

Moffat, Barbara M, Rebecca J Haines-Saah & Joy L Johnson (2017). From Didactic to Dialogue: Assessing the Use of an Innovative Classroom Resource to Support DecisionMaking about Cannabis Use. *Drugs: Education, Prevention & Policy* 24 (1): 85–95.

SFS 1968:64. Narkotikastrafflag.

https://www.riksdagen.se/sv/dokumentlagar/dokument/svensk-forfattningssamling/narkotikastrafflag-196864_sfs-1968-64 [Hämtad 2022-11-16]

Sinadinovic, Kristina & Ulf Wahlgren (2007). *MUMIN-projektet: Utvärdering av tidigare insatser mot ungdomar narkotikamissbruk*. Mobilisering mot narkotika.

Skol- och fritidsförvaltningen Helsingborg (2022). *ANDT plan för Helsingborgs stads skolor*.

Sznitman, Sharon R, Tanya Kolobov, Tom ter Bogt, Emmanuel Kuntsche, Sophie D Walsh & Yossi Harel-Fisch (2015). Investigating cannabis use normalization by distinguishing between experimental and regular use: a multilevel study in 31 countries. *J Stud Alcohol Drugs*. 2015 Mar;76(2):181-9.

Velleman, Richard D.B, Lorna J Templeton & Alex G Copello (2005). The role of the family in preventing and intervening with substance use and misuse: a comprehensive review of family interventions, with a focus on young people. *Drug Alcohol Review*, Mar;24(2):93-109.

Vygotsky, Lev (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Massachusetts: Harvard University Press.

Bilaga 1.

- Vad har ni för skyldigheter på gymnasieskolan för att förebygga användning av narkotika bland elever?
- Hur ser elevhälsan ut på gymnasieskolan?
- Vad har gymnasieskolan för handlingsplan för att förebygga användning av narkotika bland elever?
- Gör ni några direkta narkotikaförebyggande insatser med eleverna ex. undervisning?
- Vad har ni för handlingsplan när ni upptäcker narkotika och/eller det förekommer narkotika bland elever?
- Har ni samarbete med andra aktörer/myndigheter/föräldrar och hur ser det samarbetet ut?

Bilaga 2.

Cannabis och narkotikaförebyggande insatser

Syftet med enkäten är att undersöka gymnasieelevers erfarenheter av och uppfattning om det stöd som finns för att motverka användning av narkotika bland ungdomar. Det kommer vara ca. 200 gymnasieelever som svarar på samma enkät som du. Genom att besvara frågorna hjälper du oss att få reda på mer om hur ungdomar har det idag. Du behöver inte själv ha varit i kontakt med cannabis för att delta i enkäten.

Undersökningen utgår från samtyckeskravet och det innebär att du som deltagare är minst 15 år. Du deltar helt frivilligt och din medverkan kan avbrytas när du vill. Du kommer vara helt anonym under hela undersökningen och det är endast vi som forskare som kommer att ha tillgång till enkäten. Eftersom enkäten är helt anonym går det inte att avbryta medverkan efter inlämning. Det sista kravet som undersökningen utgår från är nyttjandekravet och det innebär att dina svar i undersökningen endast kommer användas av oss forskare i denna undersökning.

Vi uppskattar om du svarar på alla frågor så ärligt du kan utifrån dina erfarenheter och kunskaper.

Begreppsförklaring

Cannabis ex. hasch och marijuana

Kontakt med cannabis ex. sett annan eller själv använt

Stöd gällande frågor om cannabis ex. själv behöver hjälp eller vill hjälpa en vän

1. Jag går på _____ gymnasieskola

2. Kön

Flicka

Pojke

Annan könsidentitet

3. Årskurs

- År 1
- År 2
- År 3

4. Min familj består av (flera alternativ kan kryssas i)

- Mamma
- Pappa
- Äldre syskon
- Yngre syskon

5. Jag har en meningsfull aktivitet utanför skolan (ex. Idrott, musik eller e-sport)

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

6. a) Jag har kunskap om vad cannabis är

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

b) Jag har kunskap om cannabis risker

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

7. a) Någon vuxen har pratat med mig om cannabis risker

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

b) Någon i min familj har pratat med mig om cannabis risker

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

c) Någon i av mina vänner har pratat med mig om cannabis risker

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

8. Jag anser att det är farligt att använda cannabis

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

9. Jag upplever att det i mitt umgänge pratas

- Mer Positivt än negativt om cannabis
- Mer negativt än positivt om cannabis
- Lika positivt som negativt

10. a) Första gången jag kom i kontakt med cannabis var

- På skolan
- I hemmet I annat socialt sammanhang (ex. på fritidsgård eller bostadsområde)
- Aldrig kommit i kontakt

b) Första gången jag kom i kontakt med cannabis gick jag i

- Åk 6 eller lägre
- Åk 7
- Åk 8
- Åk 9 eller högre
- Aldrig kommit i kontakt

c) Första gången jag testade cannabis gick jag i

- Åk 6 eller lägre
- Åk 7
- Åk 8
- Åk 9 eller högre
- Aldrig kommit i kontakt

11. Jag upplever att vuxna i min närhet vet att det förekommer cannabis bland ungdomar

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

12. a) Jag vet vart jag kan vända mig om jag behöver stöd gällande frågor om cannabis

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

b) Om jag behöver stöd gällande frågor om cannabis skulle jag vända mig till

- Familjemedlem (ex. förälder eller syskon)

- Skolpersonal (ex. mentor, skolsköterska eller kurator)
- Fritidspersonal (ex. idrottsledare, fritidsledare eller trygghetsvärd)
- Myndighet (ex. socialsekreterare, fältsekreterare eller polis)

Skulle inte vända mig till någon

c) Jag anser att det saknas direkt stöd för ungdomar gällande frågor om cannabis

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

13. a) Jag har kontaktat någon för att få stöd gällande frågor om cannabis

- Ja familjemedlem (ex. förälder eller syskon)
- Ja skolpersonal (ex. mentor eller kurator)
- Ja myndighet (ex. socialsekreterare, fältsekreterare eller polis)
- Nej

b) Jag känner rädsla över att ta kontakt med någon för att få stöd gällande frågor om cannabis

- Ja för att bli anmäld till socialtjänst och/eller polis
- Ja för att den jag vill hjälpa ska bli anmäld till socialtjänst och/eller polis
- Nej

c) Jag har blivit kontaktad av någon för att få stöd gällande frågor om cannabis

- Ja familjemedlem (ex. förälder eller syskon)
- Ja skolpersonal (ex. mentor eller kurator)
- Ja myndighet (ex. socialsekreterare, fältsekreterare eller polis) Nej

14. a) Jag upplever att min skola har en elevhälsa som aktivt arbetar med insatser för att förebygga användning av cannabis bland elever

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls

Vet ej

b) Jag anser att skolans narkotikaförebyggande insatser är användbara

Stämmer helt

Stämmer delvis

Stämmer dåligt

Stämmer inte alls

Vet ej

c) Jag anser att det saknas direkta insatser för elever i skolan för att förebygga användning av cannabis bland elever

Stämmer helt

Stämmer delvis

Stämmer dåligt

Stämmer inte alls

Vet ej

15. a) Jag upplever att jag har kunskap om socialtjänstens insatser för att förebygga användning av cannabis bland ungdomar

Stämmer helt

Stämmer delvis

Stämmer dåligt

Stämmer inte alls

Vet ej

b) Jag anser att socialtjänstens narkotikaförebyggande insatser är användbara

Stämmer helt

Stämmer delvis

Stämmer dåligt

Stämmer inte alls

Vet ej

c) Jag anser det saknas direkta insatser för ungdomar av socialtjänsten för att förebygga användning av cannabis bland ungdomar

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

d) Jag upplever socialtjänsten som ett stöd för ungdomar gällande frågor om narkotika

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

16. a) Jag upplever att jag har kunskap om fältsekreterares insatser för att förebygga användning av cannabis bland ungdomar (ex. mobila teamet)

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

b) Jag anser att fältsekreterares narkotikaförebyggande insatser är användbara

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

c) Jag anser det saknas direkta insatser för ungdomar av fältsekreterare för att förebygga användning av cannabis bland ungdomar

- Stämmer helt
- Stämmer delvis

- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

d) Jag upplever fältsekreterare som ett stöd för ungdomar gällande frågor om narkotika

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

17. a) Jag upplever att jag har kunskap om polisens insatser för att förebygga användning av cannabis bland ungdomar

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

b) Jag anser att polisens narkotikaförebyggande insatser är användbara

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

c) Jag anser det saknas direkta insatser för ungdomar av polisen för att förebygga användning av cannabis bland ungdomar

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

d) Jag upplever polisen som ett stöd för ungdomar gällande frågor om narkotika

- Stämmer helt
- Stämmer delvis
- Stämmer dåligt
- Stämmer inte alls
- Vet ej

Tack för din medverkan!